

AVRUPA TARİHİ

AVRUPA TARİHİ-I (1300-1600)

A-Feodalitenin Çözülüşü ve Merkezi Kralıkların Kurulması

Avrupa Yeniçağ denilen dönemin başında, Ortaçağ'ın siyasi, sosyal ve ekonomik özelliklerini tamamen değiştirecek bir süreç girmişlerdir.

Ferdin bütün özellikleriyle ön plana çıkması, feodalitenin siyasi bir sistem olmaktan çıkması ve milli monarşilerin kurulması, papa-kralar mücadelesinin kralların lehine sonuçlanması. Milli monarşilerin kurulmasıyla günümüz Avrupa milletlerinin oluşum sürecinin başlaması, iktisadi faaliyetlerin gelişerek önce Avrupa'ya, daha sonra da dünyaya yayılması, Hümanizma ve Rönesans hareketleriyle günümüz Avrupa düşüncesinin ortaya çıkması, Reform hareketleriyle Katolik kilisesinin etkisini kaybetmesi ve yeni mezheplerin ortaya çıkması, Katolik kilisesinin kendini yeniden düzenlemesi Yeniçağda ortaya çıkan gelişmelerdir.

Bu birbirine bağlı gelişmelerin başında XV. yüzyıl içinde milli monarşilerin ortaya çıkışı gelir. Haçlı seferlerinden sonra derebeylerin nüfuzu epeyce azalmıştı. Krallar bundan yararlanmaya başladılar. Bu dönemde papaların krallara müdahalesi de engellenmişti. Krallar, hükümlerini haklarını koruyabilmek için daimi ordular kurmaya başladılar. Barutun da ateşli silahlarda kullanılmasıyla dere-beylerin siyasi hakimiyeti de tamamen yıkıldı. Böylece milli monarşiler iyice güçlendi.

B-Teknolojik Gelişmeler

a-Barutun ateşli silahlarda kullanılması: Özellikle feodalitenin yıkılmasında etkili olmuştur. Ordularda daha güçlü hale gelmişlerdir.

b-Pusulanın icadı ve Gemicilik Sanatının İlerlemesi: Yeni ticaret yollarının bulunma-sına, ticaretin gelişmesine ve coğrafi keşiflere yol açmıştır.

c-Kağıt ve Matbaanın Geliştirilmesi: Daha fazla kitabın basılmasına, okuma ve yazmanın artmasına, bilim ve edebiyatın ça-buk yayılmasına, dolayısıyla yeni fikirlerin gelişmesine ve buna paralel olarak Hümanizma, Rönesans ve Reform hareketlerine yol açmıştır.

C-Avrupa'nın Yayılması(Coğrafi Keşifler)

Sebepleri

Avrupa'da pusulanın tanınması, gemicilik sanatının ilerlemesi, coğrafi bilgisinde ilerlemeler ve hurafelere inanmayan cesur gemicilerin yetişmesi keşifler için uygun bir ortam hazırlamıştır. Aşağıdaki sebeplerle Avrupalılar keşif hareketlerine başladılar.

Doğu ülkelerinin zenginliği ve Avrupalıların buralara ulaşmak istemeleri. Türklerin İpek Yoluna hakim olmaları Avrupalıların yeni yollar aramaya itmesi

Hristiyanlığı yayma düşüncesi. Avrupa'da değerli madenler sıkıntısı çekilmesi. Avrupa'da bazı kralların gemicileri desteklemesi. Doğudan Avrupa'ya gelen malların pahalıya mal olması

Keşifler

Portekizlilerin keşfi: Asor adaları, Beyaz ve Yeşil Burun, Ümit Burnu ve Brezilya.

İspanyolların keşfi : Kuzey, Orta ve Güney Amerika'nın büyük bir kısmı.

İngiliz ve Fransızların keşifleri: Kuzey Amerika'nın büyük bir kısmı. Avustralya ve Yeni Zelanda.

Dünyanın Dolaşılması: 1519-1522 yılları arasında Macellan yanında Del Kano ile dünyayı dolaşmıştır. (Macellan Filipinlerde öldürüldüğü için geziyi Del Kano tamamlamıştır.) Böylece dünyanın yuvarlak olduğu da anlaşılmıştır.

Sonuçları: 1-Yeni bölgeler ve kıtalar bulundu ve tanındı. 2-İspanyol ve Portekizliler geniş ülkeler elde ederek sömürge imparatorlukları kurdular.

3-Yeni ticaret yolları bulundu. Akdeniz limanları önemini kaybederken Atlas okyanusundaki limanlar canlandı. 4-Keşfedilen yerlerden değerli madenler Avrupa'ya taşındı. 5-Ticaretle uğraşan burjuvazi sınıfı güçlendi. 6-Yeni ırklar, hayvanlar, bitkiler, kültürler tanındı. 7-İnsanlarda merak ve araştırma duygusu uyandı. 8-Rönesans ve Reform hareketlerine ortam hazırladı. 9-Hristiyanlık yeni bölgelere yayıldı.

Keşifler Türk ve İslam dünyası açısından pek hayırlı olmamıştır. Akdeniz limanlarının önemini kaybetmesi Osmanlı Devleti'nin ticari gelirlerinin azalmasına yol açmıştır.

Osmanlı Devleti kapitülasyonlar vererek bu zararı azaltmaya çalıştıysa da başarılı olamadı. İslam ülkeleri Avrupa devletlerinin tehdidi altına girdiler. Osmanlı Devleti Baharat yolunun kontrolü için Portekizlilerle mücadeleye girdiyse de başarılı olamadı.

Ç-RÖNESANS

Kelime anlamı yeniden doğuş demek olan Rönesans, geniş anlamıyla, XV. ve XVI. Yüzyıllarda Batı Avrupa'da edebiyat, sanat ve bilim alanında meydana gelen gelişmeleri ifade eder.

Sebepleri

Ortaçağ sonlarına doğru kültür ve sanatta bir birikimin mevcudiyeti. Avrupa'nın İspanya'da Endülüs Emevi Devleti ve Sicilya aracılığıyla İslam Medeniyetini tanınması. Matbaanın geniş kullanım alanına girmesiyle yeni buluş ve düşüncelerin yayılması. Avrupa'da kültür ve sanat faaliyetlerini destekleyen, bilim adamları ve sanatkarları himaye eden varlıklı kişilerin ortaya çıkması. Edebiyat ve sanattan zevk a-lan, bunlarla uğraşan bir sınıfın meydana gelmesi. Büyük sanatkarların yetişmesi

İstanbul'un fethinden sonra Bizans'ta bulunan bazı bilgilerin İtalya'ya göç ederek, eski Yunancayı öğretmeleri ve eski eserleri tanıtmaları

AVRUPA TARİHİ

Rönesans hareketleri İtalya’ da başlamış-tır. Bunda İtalya’nın coğrafi konumu dolayısıyla değişik kültür ve medeniyetlerle ve bilhassa İslam medeniyetiyle ilişki kurmasını sağlamıştır.

İtalya’nın siyasi birlikten yoksun olması dolayısıyla geniş bir hürriyet ortamının bulunması tarihinin eski olması, ekonomik durumunun iyi olması, dini bir merkez olması da Rönesans’ın İtalya’da başlamasında etkili olmuştur.

Rönesans, Hümanizma ile başlamıştır . Hümanizma, Eski Yunan ve Latin kültürünü en yüksek kültür örneği olarak alan ve Ortaçağ’ın skolastik düşüncesine karşı Avrupa’da doğup gelişen felsefe, bilim ve sanat görüşü, insanlık sevgisini en yüce amaç ve olgunluk sayan bir doktrindir.

Rönesans, Roma’nın dini bir merkez olması dolayısıyla yapılan ziyaretler ve İtalya savaşlarının etkisiyle diğer Avrupa ülkelerine de yayılmıştır.

Sonuçları

Avrupa ülkelerinde bilim, sanat, edebiyat alanlarında yeni bir dünya görüşü ortaya çıktı. Skolastik düşünce yıkıldı. Düşüncede serbest bir ortam meydana geldi. Deney ve gözleme dayanan pozitif düşünce ortaya çıktı. Kilise zayıfladı. Bu durum Reform hareketlerini başlattı. İlimdeki gelişmeler teknik gelişmeye ortam hazırladı.

D-REFORM

Reform, kelime olarak yeniden düzenlemek, yeni şekil vermek anlamına gelir. Geniş anlamıyla, XVI. yüzyılda Almanya’da başlayan ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayılan dini alandaki yeniliklere denir.

Sebepleri

Kilisenin bozulması ve ıslahat fikrinin yayılması. Hümanizm sayesinde Hıristiyanlığın asıl kaynaklarına inilmesi ve temel prensiplerinin ortaya çıkması. Matbaa sayesinde iletişimin gelişmesi. Endüljans kağıdı satışının (Günahlardan kurtulma belgesi) yaygınlaşması. Kilisenin elinde çok miktarda toprak olması, bunlara halkın ve preslerin göz dikmesi

Reform düşüncesi ilk defa Almanya’da Martin Luther tarafından ortaya atıldı. Daha sonra diğer Avrupa ülkelerine yayıldı.

1555 Ogsburg antlaşmasıyla yeni ortaya çıkan Protestanlık serbest bırakıldı. 1598’de ilan edilen Nant Fermanı ile de Fransa’da Kalvenizm serbest bırakıldı. İngiltere’de Kral VIII. Henri İngiliz kilisesini kendisine bağlayarak Anglikan kilisesini kurmuştur. İskoçya’da Kalvenizm kabul edildi. Buna Presbiteriyen adı verilmiştir.

Sonuçları

Avrupa’da yeni mezhepler ortaya çıktı. Böylece mezhep birliği bozuldu. Papanın nüfuzu azaldı. Katolik kilisesi yeni mezheplerle mücadele etmek için Engizisyon mahkemelerini kurdu. Protestan kral ve prensler din işlerinin mutlak hakimi oldular.

Kilise dışında laik eğitim kurumları ortaya çıkmaya başladı. Kilise malları yağmalanarak güçlü prenslikler ortaya çıktı.

Avrupa’daki mezhep mücadeleleri Osmanlıların batıdaki ilerleyişini kolaylaştırdı.

NOT: Osmanlı ülkesinde yaşayan halk inanç ve din konularında serbest oldukları ve Osmanlı Devleti’nin halkı kilisenin suistimallerinden koruduğu için Reform hareketlerinden etkilenmemiştir. Kaldı ki Osmanlı egemenliğinde yaşayan Hristiyanlar Ortodoks idi. Reform hareketleri Katolik kilisesinde oluşmuştur.

XVII. YÜZYILDA AVRUPA’DA SİYASİ DURUM

a- Avrupa’nın Genel Durumu

17.yüzyılda Avrupa’da mutlak monarşiler daha da güç kazandı. Ayrıca coğrafi keşiflerin etkisiyle ekonomik yönden gelişen İngiltere, Fransa, İspanya, Hollanda ve Portekiz arasındaki sömürgecilik yarışı hızlandı. Diğer yandan Avrupa yıllarca süren mezhep savaşları nedeniyle siyasi çalkantılar içinde kaldı. Bu dönemde Prusya ve Rusya gibi devletler Avrupa sahnesinde yer almaya başladılar.

b- Otuz Yıl Savaşları

Otuz Yıl Savaşı, 1618 ile 1648 yılları arasında yapılan ve Avrupa devletlerinin çoğunun katıldığı savaşlar dizisidir. Temelinde, bir Protestan-Katolik mücadelesi olsa da, savaşan devletlerin çoğu dinsel değil siyasi amaçlar için savaşmıştır. Bu savaş Alman İmparatoru II. Ferdinand’ın ülkesinde mezhep birliğini sağlamak amacıyla Protestanlığı ortadan kaldırmak istemesi üzerine çıktı. İmparator, savaşların ilk aşamasında Almanya’daki Protestan prenslikleri ve onu destekleyen Danimarka ve İsveç krallıklarını yenilgiye uğrattı. Bunun üzerine Almanya’nın tek yönetim altında birleşerek güçlenmesinden çekinen **Fransa, Katolik olmasına rağmen İsveç ve Hollanda** ile ittifak kurarak Protestanların yanında savaşa girdi. Bundan sonra Protestanların lehine gelişen savaş Almanya’nın yenilgiyle sonuçlandı. Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu’na bağlı prensliklerin farklı taraflarda savaşması sebebiyle bir iç savaş niteliği de taşıyan savaş sonucunda 1648 yılında Vestfalya Antlaşması imzalanmıştır. Almanya’yı oluşturan Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu her biri hükümler olan birçok küçük devlete ayrılmıştır, İmparatorluk makamının yetkileri ise çok kısıtlanmıştır.

Vestfalya Barışı

Otuz Yıl Savaşını bitiren bir dizi antlaşma Vestfalya Barışı olarak bilinir. Vestfalya Barışı ile Augsburg Barışı hükümleri yenilendi ve Kalvenizm Roma Cermen İmparatorluğu’nda kabul edilen mezheplerden biri oldu. Vestfalya ile Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu içindeki prenslikler, hemen hemen bağımsız siyasal birimler oldular. Üye devletlerin rızası olmadan İmparator vergi ve asker toplayamayacak, kanun koyamayacak ve savaş ilan edemeyecek olması, İmparator’un siyasal otoritesinin kalmadığını ortaya koyuyordu. Daha sonra Fransız yazar Voltaire’in de söyleyeceği gibi Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu artık “ne kutsal, ne Romalı, ne de imparatorluktu”.

AVRUPA TARİHİ

Hollanda'nın bağımsızlığı resmen tanınarak Hollanda ile İspanya arasındaki Seksen Yıl Savaşları sona erdi. İsviçre'nin bağımsızlığı tüm taraflarca tanındı. Fransa Metz, Toul ve Verdun'u alarak Almanya'ya doğru genişledi. İsveç de Pomeranya'yı alarak Almanya'ya doğru genişlemiş oldu.

İspanya sömürgelerinin büyük bir kısmını XVII. yüzyılda kaybetti. Hollanda Otuz Yıl Savaşları'nda İsviçre ile beraber bağımsızlığını ilan etti. Avusturya, XVII. yüzyılda gücünü korudu. Lehistan, taht kavgaları ve Rusya'nın genişlemesi sebebiyle gücünü koruyamadı. İsveç, Otuz Yıl Savaşları'nda galip geldi ve gücünü artırdı. Rusya, özellikle Çar I. Petro ile beraber güçlü bir devlet olma yolunda ilerlemeye başlamıştır.

30 Yıl Savaşı, Avrupa'nın gördüğü son büyük din savaşıdır. Habsburglara karşı Protestanları destekleyen Katolik Fransa örneğinde olduğu gibi artık devletlerin çıkarları, dinsel bağlılıklarının önüne geçmiştir. Bu açıdan Vestfalya ile modern diplomasi ve uluslararası ilişkiler esaslarının temelleri atılmıştır.

Artık Avrupa, kendi yasalarına göre davranan, kendi ekonomik ve siyasal çıkarlarını izleyen, istediği tarafta yer alan, ittifaklar kuran ve bozan modern bağımsız devletlerden oluşacaktır. Günümüz devletlerarası sistem Vestfalya ile kurulmuştur.

XVII. YÜZYILDA AVRUPA'DA BİLİM VE TEKNİK

Avrupa'da Rönesans ve Reform ile modern düşünce ortamı oluşurken akıl ön plana çıkmaya başladı. Bu sayede modern bilimin temelleri atıldı. Teknik alanda önemli gelişmeler yaşanmaya başladı. Halk ve yöneticiler bilimsel faaliyetleri takip etmeye başladı. Bilim ve teknik alandaki gelişmeler sanat dallarını da etkiledi. Avrupa'daki skolastik felsefenin yerini özgür düşünce aldı. Bilimsel çalışmaların daha rahat yapılabilmesi için bilimsel akademiler açıldı.

Yapılan bilimsel çalışmalar sonunda bu dönem, Akıl Çağı olarak nitelendirilmiştir. Bu dönemdeki çalışmalar Avrupa'da sanayinin hızla gelişmesini sağladı. Gelişen sanayi bir sonraki yüzyılda yaşanacak olan Sanayi İnkılabı'nın da zeminini hazırlamıştır. Sanayisi gelişen Avrupa devletleri, dünya siyasetinde daha sözü geçen bir güç haline geldi.

Keşiflerin ve sömürgeciliğin sağladığı zenginlik, ilmi araştırmalar için daha çok para harcanması imkânını getirdi.

Modern bilim temeli atıldı.

Araştırmalar, daha çok pratik bilgiler çevresinde yoğunlaştı.

Teknolojik uygulamalar, halkın günlük yaşayışını yakından ilgilendirmeye başladı. Bilimin milletlerarası boyutu genişledi. Müspet bilimlerin gelişmesi hızlandı. Bacon ve Newton gibi bilim adamlarının bilim metodundaki çalışmaları bilim hayatının canlanmasında önemli rol oynadı.

AVRUPA TARİHİ-18. Ve 19.Yüzyıl

İngiltere'de Demokrasi Hareketleri

1215 yılında **Magna Carta** ile Kral ,halkın onayını almadan vergi toplamayacağını, hiç kimseyi kanunsuz olarak hapse veya sürgüne mahkum etmeyeceğini bildirdi. 17.yüzyıla kadar süren bu yönetim, bazı kralların mutlakiyeti yeniden oluşturmaları üzerine sona erdi. 1689 yılında İnsan Hakları Bildirisi'nin yayınlanması ve parlamentonun açılması ile meşruti idareye yeniden geçildi.

Amerika'nın Bağımsızlığını Kazanması

Yedi Yıl Savaşları'ndan galip çıkmasına rağmen büyük kayıplara uğrayan İngiltere, yeni vergiler koydu. Koloniler buna tepki gösterdiler. Birinci ve İkinci Filadelfiya Kongresi ile koloniler vergileri kabul etmediler ve bağımsızlıklarını ilan ettiler. İnsan Hakları Bildirisi yayınlandı. Yapılan savaşta İngiltere yenildi ve Versay Antlaşması ile kolonilerin bağımsızlığını tanıdı.

Fransız İhtilali (1789)

Sebepleri

Çeşitli sosyal sınıfların olması, vergilerin ağırlığı, Amerika bağımsızlık savaşlarının etkisi, Aydınların etkisi gibi sebepler bu olayın çıkmasına yol açmıştır.

Fransa Kralı, XVI. Lui' nin, halktan yeni bir vergi almak için "Etajenero" yu toplamasıyla başlayan İhtilal 5 dönemden geçmiştir.

1. Etajenero, Milli Meclis ve Kurucu Meclis Devri (1789 - 1791) : Etajenero'nun, 5 Mayıs 1789' da toplanmasıyla başlayan bu dönemde, köylü ve Burjuvaların milletvekilleriyle, soylu ve rahiplerin milletvekilleri arasında toplanma konusunda anlaşmazlık baş göstermiştir.

Toplantıların ayrı ayrı salonlarda değil, aynı salonda yapılmasını isteyen köylü milletvekillerinin isteği, soylu ve rahip milletvekilleri tarafından reddedilmiş, bunun üzerine bir araya gelen köylü ve burjuva milletvekilleri, halkın % 96'sını temsil ettiklerini ileri sürerek, Etajenero' ya, "Milli Meclis" adını vermişlerdir. Kral'ın soylu ve rahip milletvekillerinin etkisinde kalarak ,meclise karşı zor kullanmak istemesi, ve maliye bakanı Neker' i görevinden atması üzerine halk ayaklanarak, siyasal hükümlülerin hapsedildikleri "Bastil Hapishanesi" ni basmıştır. Hükümlüleri kurtardıktan sonra hapishaneyi yakmış, yıkmıştır. (14 Temmuz 1789) Bu olaydan sonra Fransız halkı silahlanmış ve İhtilale katılmıştır.

Milli Meclis;

1. Soyluların ve Rahiplerin derebeylik döneminden kalma bütün haklarına ve ayrıcalıklarına son vererek, eşitliği kabul etti.
2. Yeni bir Anayasa yaparak, İnsan ve Vatandaş Hakları bildirisini (17 madde) anayasa'nın başlangıcına koydu.
3. Yaptığı, yeni Anayasa nedeni ile Milli Meclise, Kurucu Meclis (Assamblée Constituant) adı verdi.

Kurucu Meclis: Çalışmaları ;

1. Fransa Meşruti bir krallık olmuştur.

2. Kanunları yapma yetkisi meclise, yürütme görevi kralın seçeceği Bakanlar Kurulu'na bırakılmıştır.

3. Kral' a kanunları veto hakkı tanınmıştır.

4. Kralın kaçma girişimi üzerine Cumhuriyet'in ilan edilmesini isteyenlere katılmamış, Kral'a Anayasa'ya sadık kalacağına dair yemin ettirmiştir.

AVRUPA TARİHİ

5. Üyelerinin hiçbirisinin, yeniden seçilmemesi koşuluyla kendini dağıtmıştır. (30 Eylül 1791)

2. Meşrutî Krallık Meclisi Devri (1791-1792):

Bu dönemde, yeni anayasadan memnun olmayan halk ve Cumhuriyetçiler, Paris'te büyük bir gösteri yapmışlar, kraldan yana olan Paris Belediye Meclisini dağıtarak "Komün" denilen Belediye Meclisini kurmuşlardır. Kralın oturduğu "Tüilöri Sarayı" na yürümüşler, sonuçta Kral tahttan indirilerek, ailesiyle birlikte hapsedilmiştir. Meşrutî Krallık Meclisi'nin dağılması üzerine, Ülke yönetimi "Komün" ün eline geçti. 1791 Anayasa'sı yürürlüğünü kaybetti.

3. Milli Konvensiyon Meclisi Devri (1792-1795):

Cumhuriyet ilan edilmiş ancak Cumhurbaşkanı seçilememiştir. Mecliste; Jirondenler (İllerden seçilmiş milletvekilleri) , Montanyarlar (Paris Milletvekilleri), Mutediller (Meclisin ortasında oturanlar- Kararsızlar) olmak üzere üç parti oluşmuştur. Jirondenler; İhtilalle kazanılan hakların kan dökülmeden yürütülmesini ve uygulanmasını, Montanyarlar; Cumhuriyetin ve kazanılan hakların kan dökülerek ve şiddetle korunmasını istemişlerdir. Jirondenlerin yönetimi ele geçirme çabası sonuç vermeyince, Montanyarlar'la arası açılmıştır. Kral ve Kraliçe yargılanarak idama mahkum edilmişlerdir. "Devrim evlatlarını yer" kuralının işlediği dönemdir.

İhtilalin etkili isimlerinden Danton ve Robespier idama mahkum edilmişlerdir. "Genel Kurtuluş Komitesi" ve "İhtilal Mahkemeleri" kurularak, haklı-haksız binlerce kişi öldürülmüştür. Meclis tarafından Komite ve İhtilal Mahkemeleri ne son verilmiş, Konvensiyon meclisi yeni bir Anayasa yaparak kendini dağıtmıştır.

4. Direktuar Devri (1795-1799) : Devletin rejimi Cumhuriyettir. " Beşyüzler Meclisi " ve " İhtiyarlar Meclisi " olarak iki meclis oluşmuştur. Kanunları yapmak, Beşyüzler meclisinin, onaylamak İhtiyarlar Meclisinin görevidir. Yönetimi iki meclisin belirleyeceği 5 kişiden oluşan Beş Direktör yapacaktı. İçte kralcılar ve rahiplerle, dışta Avusturya- Prusya-Hollanda ile yapılan savaşlarla uğraşmıştır. Napolyon, Mısır başarısızlığı üzerine Fransa'ya geri dönmüş, bu yönetime karşı olanlarla birleşmiş, Beşyüzler Meclisi toplantı sırasında iken meclisi askeri kuvvetlerle basarak üyelerin hepsini tutuklatmıştır. Bu gelişmeler üzerine İhtiyarlar Meclisi kendini dağıtmış, böylece Direktuar devri sona ermiştir.

5. Konsüllük Devri (1799-1804) : Anayasa'nın yeniden yapılması için iki komisyon kurulmuş, yürütme ve yönetme işlerine bakmak için de üç kişiden oluşan, Konsül seçilmiştir. Konsülün birinci kişisi Napolyon Bonapart' tı. Napolyon'un yazdığı Anayasa'ya göre üç konsül ülkeyi on yıl yönetecekler, kanunları Senato ve Tribuna adlarıyla anılan meclisler yapacaktı. Meclis üyelerinden birisinin, Napolyon'un İmparator olmasını önermesi üzerine halkoyuna gidilmiş, Napolyon İmparator seçilmiştir. Böylece Konsüllük devri sona ererek I. İmparatorluk dönemi başlamıştır.

FRANSA 'DA İMPARATORLUK VE NAPOLYON (İHTİLAL-KOALİSYON SAVAŞLARI) : Napolyon' un Fransa'da İmparatorluğunu ilan etmesi ve I. İmparatorluğu kurması, Avrupa'daki siyasi dengeleri yeniden bozmuş, İmparatorluk rejimini tanımak istemeyen devletler, Fransa'ya karşı yeniden bağlaşımlar kurmuşlardır. İhtilal sırasında kurulan 2 bağlaşımla birlikte Fransa'ya karşı toplam 7 bağlaşma kurulmuş, 1805-1815 yılları arasında savaşlar olmuştur.

I. Bağlaşma (Kutsal Bağlaşma) : Rusya + Avusturya + Prusya + Fransa

Tüm Hristiyan Kralların, birbirleriyle kardeş olduklarını, gerektiğinde birbirlerine yardım yapacakları esasını kabul ediyordu.

II. Bağlaşma (Dörtlü Bağlaşma - Meternih Sistemi) : İngiltere + Rusya + Avusturya + Prusya

Kralların mutlak yönetimini kabul ediyor, bunun her ne pahasına olursa olsun korunmasını hedefliyordu.

III. Bağlaşma : Fransa + İngiltere + Avusturya + Rusya

Nedeni : Napolyon' un İtalya'da kendine bağlı devletler kurmak ve Almanya'yı istila etmek istemesi.

Gelişme : Trafalgar deniz savaşında, Fransız donanmasının Amiral Nelson komutasındaki İngiliz donanmasına yenilmesi üzerine Napolyon, Avusturyalıları ve Rusları yenilgiye uğratarak Viyana'ya girmiş, Kutsal Roma-Germen İmparatorluğunu yıkarak "Ren Konfederasyonu " adıyla bir Alman Devleti kurmuş, Avusturya' yı ayrı bir devlet haline getirmiştir.

IV. Bağlaşma : Fransa ; Prusya + İngiltere + Rusya

Nedeni : Ren Konfederasyonunun kurulmasının, Almanya'nın en gelişmiş devleti olan Prusya'nın çıkarlarına uygun olmaması

Gelişme : Napolyon, Prusyalıları ve Rusları yenilgiye uğrattı. Ruslarla "Tilsit Antlaşmasını" imzaladı. Buna göre Prusya ve Lehistan'ın bir bölüm toprakları, Fransa ile Rusya arasında paylaşılıyor, Napolyon , Rusya'nın Osmanlı Devleti üzerindeki isteklerini kabul ediyordu.

V. Bağlaşma: Fransa ; İngiltere + Avusturya + İspanya

Nedeni : Napolyon'un , İspanya' yı ele geçirmek istemesi, İspanyollara yardım eden İngilizlere yenilmesi.

Gelişme : Napolyon Avusturyalıları yenilgiye uğratarak, sınırlarını genişletti.

VI. Bağlaşma: Fransa ; İngiltere + Rusya + Prusya + Avusturya

Nedeni : IV. bağlaşımdan sonra, İngiltere'nin Avrupa limanlarını, Fransa'nın Rusya ile birlikte İngiltere'ye karşı kurmuş oldukları kara ablukalarının, devletlerin ekonomik faaliyetlerine zarar vermesi üzerine, Rusya' nın Napolyon'dan ayrılarak, İngiltere'ye limanlarını açması. Napolyon Rusya üzerine sefere çıkarak, Moskova'ya girdi. (1812) Ruslar, şehri yakarak, Napolyon'u zor durumda bıraktılar. Çar'ın Napolyon' un barış teklifini kabul etmemesi üzerine, Napolyon geri çekilmek zorunda kaldı.

Gelişme : Napolyon'un yenilgisinden yararlanmak isteyen bağlaşıklar, Almanya' da (Leipzig) Napolyon'u yenilgiye uğrattılar. Fransa'ya çekilen Napolyon, bağlaşıkların Paris'e girmeleri üzerine, İmparatorluktan çekildi. Fransa'da meşrutî krallık rejimi kuruldu, Napolyon Elbe adasına sürgüne gönderildi.

VII. Bağlaşma : Fransa ; İngiltere + Rusya + Prusya + Avusturya

Nedeni : Bağlaşıkların Viyana'da kongre topladıkları sırada, Napolyon'un , Elbe adasından kaçarak Fransa kıyılarında yeni kraldan (XVIII.Lui) memnun olmayan halk ve ordu tarafından İmparator olarak karşılanması.

AVRUPA TARİHİ

Gelişme : Napolyon, Vatterlo'da , İngiliz ve Prusya kuvvetlerine yenildi. (1815) Napolyon, Amerika'ya kaçmak isterken yakalanarak, Sen Helen adasına sürülmüş, 1821 ' e kadar yaşamını sürgünde sürdürmüştür.

Sonuçları

Bu olay sonucunda İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi yayınlandı. Eşitlik, adalet, milliyetçilik, demokrasi, insan hakları, hürriyet gibi fikirler yayıldı. İmparatorluklar olumsuz yönde etkilendi. Osmanlı Devleti'nin de dağılması hızlandı.

Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'ne Etkisi

-Osmanlı Devleti'nde milliyetçilik isyanları başladı. Osmanlı Devleti dağılma sürecine girdi.

-Türkçülük denen fikir akımı gelişti.

-Osmanlı Devleti'nde demokrasi hareketleri ve meşruti yönetime geçiş çalışmaları başladı.

Viyana Kongresi (1815)

Mutlakiyet rejimlerini korumak, milliyetçilik ve bağımsızlık hareketlerine engel olmak için toplanmıştır.

Napolyon Savaşları ile bozulan Avrupa sınırlarını yeniden düzenlemiştir.

Kararlar :

Belçika ve Felemenk hükümetleri birleştirilerek Peyiba (Pays-Bas) adıyla yeni bir krallık kuruldu. İsveç ve Norveç krallıkları birleştirilerek Birleşik İsveç ve Norveç krallığı kuruldu. Almanya'da 34 devlet ve bey serbest şehrin birleştirilmesiyle bir Germanya Konfederasyonu kuruldu. Bu konfederasyon, Frankfurt şehrinde toplanacak olan bir Diyet meclisi tarafından yönetilecek ve Avusturya bu konfederasyona başkanlık edecekti. Varşova büyük dukalığı ile Finlandiya, Rusya'ya verildi. Batı Lehistan toprakları Prusya'ya bırakıldı. Güney Afrika, Seylan ve Malta adaları İngiltere'ye verildi Avusturya; İtalya'dan, Venedik ile Lombardiya'yı aldı. İtalya'da yedi hükümet kuruldu. Fransa, ihtilalden önceki sınırlarına çekildi. Napolyon'un hükümetlerine son verdiği hükümdar ve krallar tekrar memleketlerine ve tahtlarına sahip oldular. Viyana Kongresi ; İngiltere , Rusya , Prusya, Avusturya devletlerinin istek ve çıkarlarına uygun olarak kararlar almıştır. Fransız İhtilalinin Avrupa'ya yaydığı insan ve vatandaşlık hakları (Eşitlik, özgürlük, milliyet) , dikkate alınmamıştır.

RESTORASYON DEVRİ

(1815 - 1830)

Avrupa'nın büyük devletleri, Avrupa düzenini korumak, krallık rejimine karşı yapılacak ihtilal hareketlerini bastırmak, Avrupa'yı mutlak krallık rejimleriyle yönetmek için aralarında bazı antlaşmalar yapmışlardır. Bu nedenle Viyana Kongresinden, Navarin Olayı'na (1827) kadar geçen devre Avrupa'da Restorasyon Devri (yeniden kurmak, kuvvetlendirmek) olarak adlandırılır.

Not : Avrupa'da mutlak krallık rejimlerinin yaşatılması için her türlü baskı yapılmasına karşın, özgürlük, milliyet, eşitlik düşünceleri yayılmaya ve güçlenmeye devam etmiştir.

Restorasyon devri, 1827 Navarin olayına kadar, sürebilmiştir. Dörtlü bağlaşmadan, önce İngiltere ayrılmıştır. Osmanlı devletinde çıkan Rum isyanı'na, Meternih beraber bastırılmasını teklif ettiyse de, Fransa, Rusya ve İngiltere Rumlara yardım etmişler ve Navarin' de Osmanlı Donanmasını yakmışlardır. 1830'dan itibaren dörtlü bağlaşma tamamen dağılmış, kutsal bağlaşma da önemini kaybetmiştir. İngiltere'de meşruti yönetim olmasına rağmen Fransa'nın güçlenmesini istemediği için bu kongreye katılmıştır.

1830 İhtilalleri

XVIII. Lui'nin yerine geçen kardeşi X. Şarl'ın , Fransa'da mutlakiyet kurmak istemesi üzerine, gazeteciler, işçiler, halk, üniversite öğrencileri isyan etmişler, Fransa'da krallık rejimine yeniden dönülmesi hoşnutsuzluk yaratmıştır. Kral Meclisi iki defa dağıtmıştır. Çıkan isyan üzerine X. Şarl krallıktan çekilmek zorunda kalmıştır. Viyana Kongresi ile oluşturulan düzene karşı Avrupa'da bir tepki oluştu. Parlamento sistemine geçiş hızlandı. Demokrasi ve liberalizm güçlendi.

Sonuçları :

Lui Filip, Fransa'da kral olarak, Fransızlar Kralı adını aldı

Fransa, meşruti krallık rejimine kavuştu.

Meclislerin kanun teklif etme hakları ve basın özgürlüğü kabul edildi.

Seçim kanunu yapılarak, seçim koşulları hafifletildi.

Belçika, Hollanda' dan ayrıldı.

Birleşik İsveç ve Norveç Krallığı, ayrı krallıklara dönüştü.

İngiltere' de Liberal parti, hükümet kurdu

İsviçre' de Liberal ve Demokratlar , yönetime geldiler

İspanya ve Lehistan' da Liberaller etkisini artırdı.

1848 İhtilalleri

Milliyetçilik ve liberalizm hareketi bağımsızlık hareketlerine dönüşmesi,

İşçi sınıfının oluşması ve yeni haklar talep etmesi, bu olaya yol açmıştır.

Nedenleri :

1830 ihtilalinden sonra Fransa'da kurulan meşruti rejimde, bütün vatandaşlara seçim hakkının tanınmamış olması

Sanayi Devriminden sonra işçi sınıfının güçlenerek, Sosyalist Partiyi kurması

Önce Fransa' da başlayan ihtilaller, İtalya, Avusturya, Prusya, Belçika, Hollanda, İngiltere' de de etkili olmuştur.

Sonuçları :

Fransa'da önce Cumhuriyet ilan edildi, daha sonra Lui Napolyon İmparatorluk ilan etti

AVRUPA TARİHİ

Bütün Fransızlara seçme ve seçilme hakları tanındı

İdam cezası ve köle ticareti kaldırıldı.

Avusturya İmparatorluğuna karşı, Macar, Çek, Hırvat, İtalyanlar ayaklandılar. (Milliyetçilik akımı)

İtalya, Prusya, Hollanda, Belçika' da krallar uyruklarına yeni bir takım haklar ve anayasalar vermek zorunda kaldılar.

İngiltere' de seçim hakları genişletildi, işçilere bir takım haklar verildi.

Almanya ve İtalya 'da birliklerin oluşmasının temelleri atıldı

Not : Bu ihtilaller Rusya 'da etkili olmadı. Sonuçta işçiler yeni haklar kazandılar, bazı milletler bağımsızlıklarını kazandılar, liberalizm ve demokrasi gelişti, yeni anayasalar hazırlandı, esir ticareti yasaklandı, sosyalist fikirler yayıldı, İmparatorluklar iyice sarsıldı.

Osmanlı Devleti'ne Uygulanan Çifte Standart

Viyana Kongresi'nin aldığı kararlar arasında monarşilerin korunması ve güçlendirilmesi de vardı. Bunu sağlamak için 1822,1830,1848 ihtilalleri zor kullanılarak bastırılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde yaşayan gayrimüslimlerde Fransız İhtilali'nden etkilenecek isyan etmişlerdir. Fakat büyük devletler kendileri için dikkate aldıkları ilkeleri Osmanlı Devleti için uygulamadılar ve Osmanlı Devleti'ndeki ayaklanmaları desteklediler.

İtalya Siyasi Birliğinin Kurulması

Avusturya, kurulmasına karşı idi. Kaldı ki Viyana Kongresi'n de bu devletin bir kısım toprakları Avusturya'ya bırakılmıştır.

-Kırım Savaşı'na katılarak Fransa'nın yardımını sağladı; fakat Fransa Papalık Devleti'nin bu birliğe katılmasına müsaade etmedi.

1859 yılında Piyemonte Avusturya'yı yenilgiye uğratmıştır.

Fransa Almanya'ya yenilince Papalık ta bu birliğe katıldı.

Karbonari teşkilatının çalışmaları birliğin kurulmasında etkili olmuştur.

Almanya Siyasi Birliğinin Kurulması

Bu birliğin kurulmasında Avusturya ve Fransa engeldi.

Birliği oluşturmada Prusya'nın çalışmaları etkili olmuştur.

Prusya başbakanı Bismark'ın çalışmaları birliğin oluşmasın da etkili olmuştur.

Avusturya ve Fransa'nın yenilgiye uğratılması ile bu birlik 1871 yılında kurulmuş-tur.

İtalya ve Almanya Siyasi Birliklerinin Kurulmasının Avrupa'ya Etkisi

Avrupa'nın siyasi dengesi bozulmuştur.

Sömürgecilik yarışı hızlanmıştır.

Avrupa'da bloklaşmaya yol açmıştır.

Alsas-Loren meselesi ortaya çıkmıştır.

I .Dünya Savaşı'na ortam hazırlamıştır.

İlmi ve Teknolojik Gelişmeler

Keşiflerin ve sömürgeciliğin sağladığı zenginlik, ilmi araştırmalar için daha çok para harcanması imkanını getirdi. Modern bilimim temeli atıldı.

Araştırmalar, daha çok pratik bilgiler çevresinde yoğunlaştı. Teknolojik uygulamalar, halkın günlük yaşayışını yakından ilgilendirmeye başladı. Bilimin milletlerarası boyutu genişledi.

Müspet bilimlerin gelişmesi hızlandı. Bacon ve Newton gibi bilim adamlarının bilim metodundaki çalışmaları bilim hayatının canlanmasında önemli rol oynadı.

Sanayi İnkılabının Sonuçları

İnsan ve hayvan gücünün yerini makine gücü aldı.

İlk defa İngiltere'de başladı. Üretim arttı, pazar ve hammadde sorunu ortaya çıktı. Sömürgecilik hız kazandı. İşçi sınıfı oluştu, şehirleşme arttı, ticaret gelişti. İmalathanelerin yerini fabrikalar aldı.

Osmanlı Devleti kapitülasyonların da etkisiyle açık Pazar haline geldi.

Aydınlanma Çağı

Avrupa'da düşünce hayatında değiş-meler Rönesans'la başlamıştı. 17. ve 18. Yüzyıllarda insan ve toplum hayatında, müspet ilimlerde, felsefe ve dünya görüşünde, hukuk ve iktisatta yeni anlayışlar ortaya çıktı. Bu dönem felsefesi akli esas almış, devlet ve hukuk alanında etkili olmuştur.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

Sebepleri:

a-Almanya'nın siyasi birliğini tamamlayarak, sömürgecilikte İngiltere'ye rakip olması

b -Fransa ve Almanya arasındaki Alsas-Loren bölgesi meselesi(Fransa'nın Sedan Savaşı'nda kaybettiği bu bölgeyi geri almak istemesi)

c-Balkanlarda Avusturya-Macaristan Rusya rekabeti

d-İtalya'nın Akdeniz'de hakimiyet kurma isteği **e**-Çıkar çatışmalarının bloklaşmaya (Üçlü İtilaf 1907,Üçlü İttifak 1882)ve silahlanmaya yol açması **f**-Osmanlı Devleti'ni paylaşma isteği

g-Avusturya-Macaristan veliahdının bir Sırlı tarafından öldürülmesi

AVRUPA TARİHİ

SAVAŞIN BAŞLAMASI

28 Haziran 1914'te Saraybosna' da Avusturya-Macaristan veliahdının bir Sırlı tarafından öldürülmesi üzerine Avusturya Sırbistan'a savaş ilanı etti. Rusya'nın da Sırbistan'ın yanında yer alması ile karşılıklı savaş ilanları I. Dünya Savaşı'nı başlattı.

Savaş başladıktan sonra tarafsızlığını ilan eden İtalya 1915 yılında İtilaf Devletleri'ne katıldı. Uzak Doğuda Japonya Alman sömürgelerini ele geçirdi. Komünist ihtilali sebebiyle Rusya savaştan çekilmek zorunda kaldı (1917).

Aynı yıl Alman denizaltılarının A.B.D ticaret ve yolcu gemilerine saldırımları dolayısıyla A.B.D savaşa İtilaf Devletleri'nin yanında dahil oldu.

Bu olaydan sonra savaş İtilaf Devletleri'nin lehine dönmüştür. Almanların Batı cephesi çöktü. Diğer cephelerde de alınan başarısızlıklarla İttifak Devletleri birer birer savaşı terk etmek zorunda kaldılar.

MONROE DOKTRİNİ

ABD başkanı Mon-roe, kongrede yaptığı konuşmada dev-letin dış politikasını şu esaslara dayandırdı (1823):

ABD, Avrupa devletlerinin Amerika kıtasında yeniden sömürgecilik hareketlerine girişmelerine ve kendi sistemlerini kıtanın herhangi bir yerinde uygulamak için yapacakları girişimlere izin veremez.

ABD, Avrupalı güçlerin arasında bunları ilgilendiren soruna, savaşlara ve politikalara karışmamayı esas alır.

Bu esaslara ABD, Avrupa'nın kendi kıtasına karışmamasını, buna karşılık kendisinin de Avrupa sorunları ve diplomasisinden uzak durmasını yani kıtasına kapanarak **yalnızlık (infirat)** politikasına dönmesini sağlamış oldu.

2. Paris Barış Konferansı-1919

Paris Konferansından galip devletlerin beklentileri:

ABD

Milletler Cemiyetinin kurulmasını sağlayarak yalnızlık politikasına dönmek.

Fransa

Çıkarlarını en iyi şekilde gerçekleştirmek, Almanya'nın bir daha Avrupa dengesini bozmasını önlemek.

İtalya

Avusturya ve Anadolu'dan bazı toprakları almak.

Sırbistan

Akdeniz'e çıkmak,

Japonya

Çin'den topraklar almak.

İngiltere

Barış düzeninde kendi menfaatlerini en iyi şekilde gerçekleştirmek, Almanya'nın denizlerdeki gücünü azaltıp sömürgelerini ele geçirerek Almanya'yı etkisiz hâle getirmek.

Konferansın çalışmaya başlamasından sonra ABD'nin isteğine uygun olarak **Milletler Cemiyetinin** statüsünün belirlenmesine öncelik verildi. İstedikini elde eden ABD yalnızlık politikasına geri döndü. İngiltere ve Fransa bundan yararlanarak Wilson Prensiplerini dikkate almadan kendi çıkarları doğrultusunda barış şartlarını belirlemeye çalıştı. İlk antlaşma Almanya ile yapıldı.

3. Birinci Dünya Savaşı Sonunda Yapılan Antlaşmalar

Dünya Savaşı Sonunda Yapılan Antlaşmalar **3 Mart 1918'de** Sovyet Rusya ve Almanya arasında **Brest Litovsk Antlaşması** imzalanırken Avusturya-Macaristan, Osmanlı Devleti ve Bulgaristan da görüşmelere katıldı. Buna göre Sovyetler; Polonya, Litvanya, Estonya, Letonya, Ukrayna, Finlandiya'dan çekilecek ve buraların geleceğini İttifak Devletleri belirleyecekti. Ayrıca Rusya; Kars, Ardahan ve Batum'u Osmanlı Devletine geri verecek ve Doğu Anadolu'dan çekilecekti.

İtilaf devletleriyle Almanya arasında Versailles (Versay); Avusturya ile Saint Germain (Sen-Jermen); Macaristan'la Trianon (Triyanon); Bulgaristan'la Neuilly (Nöyyi); Osmanlı Devleti ile Sevr antlaşması imzalandı.

İtilaf devletlerinin yenilen devletlerle imzaladıkları antlaşmaların ortak özellikleri; yenilen devletlerin topraklarını küçültmek, bazılarını işgal etmek veya yeni devletler kurmak; askerî sınırlamalar ve yasaklamalar getirmek; ağır savaş tazminatları ödetmek ve ekonomik yükümlülükler getirmek şeklinde sıralanabilir. Antlaşmaların ağır şartları II. Dünya Savaşı'na da zemin hazırlamıştır.

4. Birinci Dünya Savaşı'nın Sonuçları

I. Dünya Savaşı, 1815 Viyana Kongresi ile kurulan ancak bazı değişikliklere uğrayarak 1914'e kadar gelen Avrupa siyasi haritasının değişmesine ve güçler dengesinin yıkılmasına sebep oldu. Rusya, Osmanlı Devleti, Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları yıkılarak yerlerine yeni devletler kuruldu. Avrupa'da İtilaf Devletleri lehine yeni bir siyasi harita ve güçler dengesi oluştu. Yıkılan imparatorluklardan doğan siyasi boşluğu, başta İngiltere olmak üzere Fransa, İtalya ve Japonya gibi devletler doldurmaya çalıştı.

I. Dünya Savaşı sonunda dünyanın bir daha böyle büyük felaketlerle karşılaşmaması için Milletler Cemiyeti kuruldu. Sömürgecilik, isim değiştirerek "manda yönetimi" adıyla daha da yaygınlaştı. Sömürge rekabeti Uzak Doğu'dan Orta Doğu'ya kaydı. Dünyada "milliyetçilik" düşüncesi güç kazandı, yeni millî devletler, yeni rejimler ortaya çıktı. Savaş sonrasında sınırların çiziminde etnik yapıya dikkat edilmemesi azınlıklar sorununu ortaya çıkardı. Savaşa katılan yaklaşık 65 milyon civarındaki askerin 9,2 milyonu öldü.

AVRUPA TARİHİ

İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMİNDE AVRUPA

1-Barişın Sürekliliğini Sağlama Çabaları

Birinci Dünya Savaşı sırasında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Wilson, barişın korunması için bir uluslararası örgütün kurulmasını gündeme getirmişti. Nitekim, savaştan sonra toplanan Paris Bariş Konferansı'nda uluslararası örgütlenmeyi gerçekleştirmek üzere gerekli girişimler başlatılmıştı.

Konferansın 15 Ocak 1919 tarihli oturumunda Milletler Cemiyeti'nin kurularak bariş antlaşmalarında yer alması kararlaştırılmıştır. Bu oturumda ayrıca oluşturulacak bir komisyonun da Milletler Cemiyeti'nin sözleşmesini hazırlaması istenmiştir. Böylece uluslararası barişın, kurulacak bir örgütle korunması konusunda önemli bir adım atılmıştır.

10 Ocak 1920'de Cenevre merkez olmak üzere 18 ülke ile kurulan cemiyet 1920'de 48 devlete ulaştı. Türkiye'de 1932 yılında Milletler Cemiyetine üye oldu.

Almanya, Versailles Antlaşması'nca belirlenmiş tamirat ve tazminat konusunda bir takım kolaylıklar sağlamak için Fransa'yla iyi ilişkiler kurmak istemiştir. Bu nedenle Alman Hükümeti, 1925 yılının Şubat ayında Fransa'ya bir nota vererek, bir karşılıklı güvenlik paktı kurulmasını önermiştir.

Bunun üzerine, 5 Ekim 1925'te Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Belçika, Polonya ve Çekoslovakya Locarno'da bir araya gelerek bir konferans toplamışlardır. Görüşmeler sonucunda, 16 Ekim 1925'te hazırlanan Locarno Antlaşması, 1 Aralık 1925'te Londra'da imzalanmıştır.

Locarno Antlaşması'yla Almanya, batı sınırlarının, diğer bir ifadeyle Fransa ve Belçika sınırlarının kesin ve sürekli olduğunu kabul etmiştir. Bunun yanında, antlaşmaya imza atan devletlerin savaştan korunması ve bu devletlerarasında çıkacak her türlü anlaşmazlığın bariş yoluyla çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Almanya bu antlaşma ile uluslararası işbirliğine yeniden katılmış oldu. Antlaşmadan hemen sonra Milletler Cemiyetine üye olarak Avrupa'nın büyük devletleri yanında yerini aldı.

Locarno Antlaşması, kısa vadede Avrupa'daki siyasi gerginliği azaltmasına rağmen, uzun vadede Versailles Antlaşması'nın "öngördüğü düzenin" iflasına yol açmıştır.

Briand-Kellogg Paktı

Fransız Dışişleri Bakanı Aristide Briand, ABD'nin Birinci Dünya Savaşı'na girişinin 10. yıldönümünde (1927) Avrupa'da, Fransa'ya özel bir prestij sağlamak amacıyla, ABD ile Fransa arasındaki ilişkilerde savaşı yasa dışı ilan eden karşılıklı bir taahhütte bulunulmasını önermiştir. ABD Dışişleri Bakanı Kellogg ise, Fransa'ya verdiği yanıtta, Amerika'nın sadece Fransa ile değil, bütün dünya devletleriyle böyle bir taahhüdün yapılmasından ve savaştan yasa dışı ilan edilmesinden yana olduğunu bildirmiştir.

Kellogg'un bu önerisini kapsayan Briand-Kellogg Paktı, 27 Ağustos 1928'de ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Polonya, Belçika ve Çekoslovakya arasında imzalanmıştır. Aynı yıl Sovyetler Birliği ve Türkiye'de antlaşmaya dahil oldu.

Briand-Kellogg Paktı ile, savunmaya dayanmayan savaş kanun dışı ilan edilmiş ve ülkelerarası ilişkilerde barişçi yollara başvurulması esas alınmıştır. Ancak, Pakt uzun ömürlü olmamış 1930'lardan sonra Almanya, İtalya ve Japonya'nın saldırgan tutumları, Pakt'ın işlevini ortadan kaldırmıştır.

Dünya Savaşı, milyonlarca insanın ölmesinin yanı sıra ABD ve Avrupa'nın siyasi, sosyal ve ekonomik hayatında önemli değişikliklere yol açtı.

2.Avrupa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat

ABD'ye göçler azalırken, Avrupa içi göçler arttı. İstihdam ve çalışma şartlarına düzenleme geldi. Avrupa'da demokratik haklar genişletildi. Sanayi, özellikle motorlu araç sanayi gelişti. Yeni üretim teknikleri bulundu. İşçi sınıfının fikirleri siyasiler tarafından dikkate alındı.

Fiyatların düşmesi çiftçileri zor durumda bıraktı. Almanya'da yüksek enflasyon ortaya çıktı. İşsizlik arttı. Kentler büyüdü. 1929 yılında ekonomik bunalım ortaya çıktı. Stalin 1928'de ortaya koyduğu ilk beş yıllık plan Rus köylülerinin tepkisine yol açtı. 1932'de ilk beş yıllık plan hedeflerine ulaştı.

1930'lardan sonra Alman ekonomisi yeniden büyümeye başladı. 1933'te Almanya'da Hitler iktidara geçti. 1 Eylül 1939 yılında Polonya'ya saldırarak II. Dünya Savaşı'nı başlattı.

İngiltere, savaş öncesi ekonomik düzeye ulaşamadı. Fransa, ülkeyi yeniden imar etmek için uğraştığı için ekonomik kalkınmayı sağlayamadı. İtalya'da Mussolini liderliğinde Faşist Parti iktidara geldi.

3-Totaliter Rejimlerin Kuruluşu

a-İtalya'da Faşizm

İtalya, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir ekonomik çöküntü içine girmişti. Savaşta istediklerinin çoğuna kavuşamamıştı. Ülkede sosyalizm ve komünizm gibi akımlar güçlenmişti. Bunun yanında toplumsal ve ekonomik sorunların giderek artması, 1919'da Benito Mussolini önderliğinde kurulan Faşist Parti'nin büyümesine de yol açmıştı.

Paris Bariş Konferansı'nda küçük düşürüldüğü öne sürülen İtalya'yı güçlendireceğini, Roma İmparatorluğu'nu yeniden kuracağını ve ülkedeki sol muhalefetle mücadele edeceğini belirten Faşist Parti, 28 Ekim 1922'de Napoli'den Roma üzerine yürüyerek büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Faşist Partisi'nin "Kara Gömlekçileri" tarafından gerçekleştirilen bu olay üzerine hükümet istifa etmiş ve başbakanlığa Mussolini getirilmiştir.

AVRUPA TARİHİ

Mussolini'nin kurduğu faşist yönetim, aşırı ulusalcılığı (milliyetçiliği) esas aldığından, kısa bir süre sonra demokrasiyi ortadan kaldırmıştır. Ülkedeki diğer ırklardan olan kişileri zorla İtalyanlaştırmaya çalışmıştır. Roma İmparatorluğu'nun yeniden kurulması için de, Akdeniz çevresinde sömürgeler elde etmeye yönelmiştir.

Mussolini'nin Anadolu'yu da içine alan bu yayılma politikası, Türk-İtalyan ilişkilerinde gerginlik yaratmıştır. Ancak, İtalya'daki faşist yönetim 1930'lu yıllarda taleplerini arttırarak saldırgan politikasını sürdürmüştür.

b- Almanya'da Nazizm

Buna karşılık, Cumhuriyet yönetiminin iç ve dış politikadaki başarısızlığı, ekonomik önlemler almadaki yetersizliği işsizlik sorununu büyütüştü. 1922 yılında Alman Markı'nın değerinin düşmesi halkın yaşamını zorlaştırmıştı. Örneğin, bir somun ekmeğe alabilmek için milyonlarca marka ihtiyaç duyulmuştur.

Bu arada Fransızların 1923 yılında, savaş tazminatının ödenmemesini bahane ederek Ruhr bölgesini işgal etmesi, kamuoyunun Versailles Antlaşması'na olan tepkisini daha da çoğaltmıştır.

İşte, bu toplumsal ve ekonomik çalkantılar içinde Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra terhis edilen onbaşı Adolf Hitler, 1919'da küçük bir siyasal topluluk olan Alman İşçi Partisi'ne üye olmuş ve liderliğini ele almıştır.

Alman Nasyonal-Sosyalist İşçi Partisi 1930 seçimlerinde başarılı olduktan sonra, 1932 seçimlerinde de Alman Parlamentosu'nun (Reichstag) 608 üyeliğinden 230'unu kazanarak, ülkenin en büyük partisi haline gelmiştir. Bu siyasal gelişmelerden sonra Cumhurbaşkanı Hindenburg, 30 Ocak 1933'te Hitler'i Başbakanlığa atamıştır. Böylece, demokratik bir ortamda ırkçı söylemler benimseyen Nasyonal-Sosyalist İşçi Partisi iktidara gelmiştir.

5 Mart 1933'te yapılan seçimlerde Nasyonal Sosyalist Parti (Nazi Partisi) çoğunluğu elde edememiştir. Ancak, Hitler baskıyla Alman Parlamentosu'ndan (Reichstag'tan) dört yıl süreyle olağanüstü yetkiler almıştır. Böylece, Hitler diktatör olma konusunda önemli bir adım atmıştır. İlk iş olarak sendika ve siyasal partileri kapatmıştır. Kendisi gibi düşünmeyen kişileri ya öldürtmüş ya da toplama kamplarına göndermiştir.

2 Ağustos 1934'te Devlet Başkanı von Hindenburg'un ölümü üzerine bu makamı da şahsında birleştirerek "Führer" olmuştur. Tüm bu gelişmelerin sonucunda Almanya'da tek partili totaliter devlet kurulmuş olmaktadır.

Almanya'da Nasyonal Sosyalist Parti'nin iktidara gelmesi ve statükonun değiştirilmesine yönelik faaliyetlerde bulunması, devletler arasında yeni ve önemli anlaşmazlıklar ortaya çıkarmıştır.

c-İspanya'da Franco Dönemi

İspanya'da XIX. Yüzyıldan beri istikrarsızlık ve iç karışıklıklar yaşanmıştır. 1902'de İspanya tahtına geçen XIII. Alfonso anayasayı ilan etmesine rağmen ülkede istikrar sağlanamadı. 1923'te ordu yönetime müdahale ederek bütün demokratik müesseselerin kapatıldığı asker destekli bir yönetim kurdu. Başarısız hükümet askeri desteğini kaybedince istifa etti ve anayasal sistem yeniden kuruldu. Fakat bu gelişme de ülkeye huzur getirmedi ve Kral Alfonso ülkeyi terk edince cumhuriyet ilan edildi. Yeni cumhuriyet yönetiminin dine ve din adamlarına karşı tavır alması, toprak reformlarına girişmesi ve köylülerin, zenginlerin topraklarını ele geçirmek istemesi silahlı çatışmalara sebep oldu. 1936'da karşıt gruplar arasında işlenen cinayetler iç savaşın başlamasına yol açtı.

İç savaş milliyetçiler ve cumhuriyetçiler arasında gerçekleşti. Cumhuriyetçiler Valencia'da, milliyetçiler de Franco liderliğinde Burgos'ta hükümet kurdular. Fransa ve özellikle Sovyetler, ideolojik yönden kendilerine yakın buldukları cumhuriyetçileri, Almanya ve İtalya ise milliyetçileri destekledi. İngiltere ise tarafsız kaldı.

1938'den itibaren milliyetçilerin hızlı ilerleyişi karşısında cumhuriyetçiler direndiyse de başarılı olamadılar. 1939'da Madrid'in milliyetçiler tarafından ele geçirilmesiyle iç savaş son buldu.

Franco yönetimi ilk dönemlerde Batılı devletler tarafından dışlandı. II.Dünya Savaşı'ndan sonra BM'nin İspanya ile ilişkilerini kesmesiyle bu olumsuz süreç devam etti. Soğuk Savaş döneminde kutuplaşmanın artmasıyla Batılı devletlerin İspanya'ya yaklaşması ilişkilerin düzelmesini sağladı. İspanya 1955'te BM'ye, 1958'de Avrupa Ekonomik İş Birliği Teşkilatına girdi ve ABD ile imzalanan antlaşma ile bu devlete üsler verdi.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1939-1945)

A-Yeni Bir Savaşa Doğru

1919-1939 yılları arasında yaşanan olaylar dünyamızı adım adım bir dünya savaşına doğru sürüklemiştir. Zira, Birinci Dünya Savaşı sonunda yapılan antlaşmalar Avrupa'nın ve dünyanın güçler dengesini yeniden düzenlemişti. Avusturya-Macaristan, Alman ve Osmanlı İmparatorluklarının dağılması uluslararası alanda önemli boşluklar yaratmıştı. Bu imparatorlukların paylaşılması için yapılan antlaşmalar ve kurulan statü bir düzen sağlamamıştı.

Barış antlaşmalarındaki haksızlık ve adaletsizlikler, başka bir büyük savaşın gerekçesi olarak görülmüştür. Bu nedenle antlaşmaların ilk yıllarından itibaren barışın sürekliliğini sağlamak üzere çeşitli önlemler alınmak istenmiştir.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra, Rusya'nın ülkede komünist rejimini yerleştirmesi uluslararası alandan soyutlanarak dışa kapalı bir politika izlemesine yol açtı. Osmanlı Devleti'nin yıkılması ile Orta Doğu kuvvetler dengesindeki boşluk, İngiltere ve Fransa'nın yayılmacı politikasıyla dolduruldu.

1919 Versay Antlaşması'ndan 1925 Locarno Antlaşması'na kadar geçen sürede savaş sonrası sarsıntılar azaltılıp barış antlaşmalarıyla kurulan düzen yerleştirilmeye çalışıldı. Silahsızlanma çabalarına girişildi.

Dünya bu şekilde barış çabaları ile uğraşırken 1929 Dünya Ekonomik Buhranı, etkilerini dünyanın her yerinde göstermeye başladı ve siyasal gelişmeleri etkiledi. 1931'de Japonya'nın Mançurya'ya saldırması ve art arda çıkan siyasal buhranlar, dünyayı yeni bir savaşın eşiğine getirdi.

AVRUPA TARİHİ

1. Savaş Öncesindeki Gelişmeler

a- Japonya

Japonya, 1920'li ve 1930'lu yıllarda Uzakdoğu'nun en güçlü devleti idi. Özellikle 1930'lardan sonra militarist bir anlayışla yönetilen Japonya, yayılcı bir politika izlemeye başlamıştı. 1931'de Mançurya'yı işgal ettikten sonra Çin'e yönelmiştir. Nitekim, 1932'de Çin'le savaşa tutuşarak, bu ülkenin orta bölgelerine doğru ilerlemeye başlamıştır. Japonya'nın yayılcı politikası, Uzakdoğu'daki güçler dengesini alt-üst etmiştir.

Bu bölgede çıkarları olan İngiltere ve A.B.D. gibi devletler, Japonya'nın bu tutumuna seyirci kalmışlardır. Ancak, Japonya'nın 1937'de Çin'e ikinci kez saldırmasından sonra, bu ülkeye karşı çıkmışlardır. Japonya'yı durdurmak için Çin'e yardıma başlamışlardır. Fakat, Uzakdoğu, Japonya'nın emperyalist tutumu nedeniyle kendisini İkinci Dünya Savaşı'na girmekten kurtaramamıştır.

b- İtalya

İtalya'da yaşanan siyasi ve ekonomik sorunlar Benito Mussolini'yi iktidara taşıdı. Mussolini "Roma İmparatorluğu" hayali kurmaya başladı ve yayılcı bir politikaya yöneldi. Serbest şehir ilan edilen Fiume, İtalya'nın baskıları Yugoslavya'dan alınarak 1924 yılında İtalya'ya katıldı. Yunanistan'a ait Korfu adasını işgal etti. Aynı yıl Arnavutluk nüfuz altına alındı.

İngiltere ise I.Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da bir üstünlük sağlayan Fransa'ya karşı İtalya'yı bir denge unsuru olarak gördü. Bu yüzden 1935'e kadar İngiltere-İtalya ilişkileri iyi bir şekilde devam etti.

İtalya'nın Habeşistan'ı İşgal Etmesi

XIX. yüzyılın sonlarında siyasi birliğini tamamlayan İtalya, vakit yitirmeden sömürgecilik faaliyetlerine başlamıştı. Bu bağlamda Habeşistan'ı ele geçirmek istemişe de başarılı olamamıştı.

Ancak, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra nüfusun hızla artması, endüstrinin hammaddeye gereksinim duyması ve 1929 dünya ekonomik bunalımından sonra ülkenin sarsılması, İtalya'nın tekrar el değmemiş zenginliklere sahip bulunan Habeşistan'la ilgilenmesine yol açmıştır.

Öte yandan, İngiltere'nin de Habeşistan'ın Tuna Gölü bölgesini ele geçirmek istemesi, İtalya'nın bu ülkeyi kendi topraklarına katma isteklerini kamçulamıştır.

İtalya lideri Mussolini, 1930'lu yıllarda, Japonya'nın Mançurya'ya saldırması, Almanya'nın da Versailles Barış Antlaşması'nı geçersiz kılması karşısında Milletler Cemiyeti'nin tepki göstermemesini fırsat bilerek harekete geçirmiştir. 3 Ekim 1935'te İtalyan uçakları Kuzey Habeşistan'daki Adowa ve Adigrat şehirlerini bombardıman ederek Habeşistan'ı işgale başlamışlardır.

Milletler Cemiyeti işgalin sona erdirilerek barışın sağlanmasını istemişe de başarılı olamamıştır. Ancak, İngiltere, Habeşistan'daki çıkarları nedeniyle tepki gösterebilmiştir. Bu ülkeyi de Fransa, Almanya ve A.B.D. frenlemiştir.

Milletler Cemiyeti'nin etkili olamaması ve büyük devletlerin ortak bir cephe kuramaması, politik koşullar bakımından İtalya'nın işini kolaylaştırmıştır. İtalyanlar engellenemediği gibi, Habeşistan'a askeri yardım da yapılamamıştır. Habeşistan halkı cılız bir direniş gösterebilmişse de başarılı olamamışlardır.

Nihayet, İtalya, 9 Mayıs 1936'da Habeşistan'ı ilhak ettiğini ilan etmiştir. İtalyan Kralı'nın da aynı zamanda Habeşistan Kralı olduğu belirtilmiştir. Habeşistan işgali, 1930'lu yıllarda statükonun bozulmasına yol açan önemli olaylardan biri olmuştur.

c-Ülkeler Arası Gruplaşmalar

Berlin - Roma - Tokyo Mihveri'nin Kurulması

İtalya'nın Habeşistan'ı ele geçirmesinin sonuçlarından biri de, Nazi Almanyasının ve Faşist İtalya'nın birbirine yaklaşması ve uluslararası politikada güç birliğine gitmeleridir. Nitekim, 1936 yılında İtalya ve Almanya arasında birçok karşılıklı ziyaretler yapılmıştır.

Anti-Komintern Pakt

Bu tarihlerde Avrupa'da bu gelişmeler olurken, Sovyetler Birliği de, Alman Nazizmine karşı silahlanmasını hızlandırmıştı. Buna karşılık Almanya'da, bir taraftan Sovyetler Birliği'ne karşı pozisyonunu güçlendirmeye çalışırken, diğer taraftan da Japonya'ya yaklaşmaya başlamıştır.

Nitekim, 1936 yılının ortalarından itibaren Almanya ve Japonya, Sovyetler Birliği'ne karşı birleşmişlerdir. Bu gelişmelerin sonucunda Almanya ve Japonya, 25 Kasım 1936'da Berlin'de "Anti-Komintern Paktı"nı oluşturmuşlardır.

Bu Pakt ile, Almanya ve Japonya arasında siyasi rejim temeline dayalı bir ittifak yapılmış ve bununla "Berlin-Tokyo Mihveri" kurulmuştur. Yayılcılık konusunda Almanya'dan ve Japonya'dan geri kalmayan İtalya da, 5 Kasım 1937'de Roma'da imzalanan bir antlaşmayla Anti-Komintern Paktı'na katılmıştır.

Böylece, İkinci Dünya Savaşı'na giden süreçte önemli bir dönüm noktası olan "Berlin-Roma-Tokyo Mihveri" oluşturulmuş olmaktadır.

d-Almanya

Hitler, muhaliflerini tasfiye ettikten sonra tüm dikkatini Versailles Barış Antlaşması'nı bozmaya yöneltmiştir. Bu yönde attığı ilk adım, 1934 yılında Avusturya'daki Nazileri kullanarak bu ülkenin ilhak edilmesi girişimidir. Ancak, Avusturya'daki Nazilerin gerçekleştirdiği hükümet darbesi başarısızlıkla sonuçlanınca ilhakı gerçekleştirilememiştir.

Fakat, Hitler'in temel hedefi Versailles Barış Antlaşması'nı yıkmak ve emperyalist yayılcılık olduğundan bu çabalarından vazgeçmemiştir. Nitekim, bu antlaşmanın önemli sorunlarından biri olan Saar Bölgesi'ni 1 Mart 1935'te silah kullanmadan Alman sınırlarına dahil etmiştir. Hitler, özellikle Versailles Barış Antlaşması'yla getirilen silahlanma yönündeki kısıtlamaları kaldırmak istemiştir.

AVRUPA TARİHİ

Bu çabalarını sürdürürken bir yandan da silahlanma faaliyetine girişmiştir. 4 Ekim 1933'te Silahsızlanma Konferansı'ndan ve Milletler Cemiyeti'nden çekilerek kara, deniz ve hava kuvvetlerini güçlendirmeye çalışmıştır. Gerek asker sayısını arttırmaya gerekse modern silah, araç ve gereç yapımına önem vermiştir.

Bir yasayla da Alman Ordusu teşkilatında önemli değişiklikler yapmıştır. Böylece, Almanya Versailles Barış Antlaşması'nın en önemli hükümlerinden biri olan silahlanma hükmünü tek taraflı olarak feshetmiştir. Versailles Barış Antlaşması'nı ortadan kaldırmaya kararlı olan Almanya, 7 Mart 1936'da askersiz hale getirilmiş bulunan Ren bölgesine asker göndermiştir.

Fransa karşılık vermek istemişse de bu oldu-bittiyi kabul etmek zorunda kalmıştır. Hitler'in amaçlarından biri de Avusturya'nın Almanya topraklarına katılması idi. Daha önce ilhak konusunda başarısız olan Hitler, koşulların olgunlaşması üzerine 11 Mart 1938'de Alman Ordularını Avusturya'ya göndererek bu ülkeyi işgal etmiştir. 12 Mart 1938'de Viyana ele geçirildikten sonra, 13 Mart'ta da Almanya ile Avusturya'nın birleştiği açıklanmıştır. Bu olay Avrupa'nın güçler dengesini bozarak, Almanya'yı öne çıkartmıştır.

Almanya'nın Avrupa'nın Siyasi Haritasını Değiştirmeye Yönelik Çalışmaları

Hitler, 13 Mart 1938'de Avusturya'yı ilhak ettikten sonra "bir ulus, bir devlet" politikasını tam anlamıyla gerçekleştirebilmek amacıyla, Çekoslovakya'yı ele geçirmenin yollarını aramıştır. Zira, Çekoslovakya'nın Südetler bölgesinde 3.5 milyon Alman yaşamaktaydı. Hitler, burayı Almanya topraklarına katmak için bu ülkedeki Nazilerin çıkardıkları karışıklıklardan yararlanma yoluna gitme isteğindeydi.

Nitekim, Çekoslovakya sınırına asker yığarak amacına ulaşmaya çalışmıştır. Almanya'nın bu saldırgan tutumu karşısında İngiltere Başbakanı Chamberlain 15 Eylül 1938'de Almanya'da Hitlerle görüşerek soruna çözüm bulmaya çalışmıştır. Hitler, görüşmede Südet Almanları üzerindeki isteklerinden vazgeçemeyeceğini ve gerektiğinde savaşı göze alacağını açıklamıştır.

Almanya'nın yayılmacılığı karşısında İngiltere ve Fransa savaş hazırlıklarına başlamıştır. Sovyetler Birliği ise, Çekoslovakya'ya yardım edeceğini belirtmiştir. Buna karşılık İtalya da, Almanya'yı desteklediğini ifade etmiştir. Böylece, Avrupa genel bir savaşla karşı karşıya gelmiştir.

Münih Konferansı

Sorunun gittikçe tırmanması üzerine İngiltere Başbakanı Chamberlain'in önerisi üzerine Almanya, Fransa, İtalya ve İngiltere arasında 29 Eylül 1938'de Münih Konferansı toplanmıştır. Bu konferansta; Südet bölgesinin Almanya'ya verilmesine, Çekoslovakya'nın yeni sınırlarının saptanması için bir uluslararası komisyonun kurulmasına, saptanan sınırın uluslararası güvence altına alınmasına ve Almanya ile İngiltere'nin birbirlerine karşı savaşmayacaklarına dair noktalar üzerinde durulmuştur.

Almanya, Südet bölgesini almakla egemenlik alanını genişletmişti. Ancak, bunu yeterli görmemiş ve İngiltere ile Fransa'nın şiddetli karşı çıkmalarına rağmen, 15 Mart 1939'da ordusunu Prag üzerine göndererek Çekoslovakya'yı işgal etmiştir. Sovyetler Birliği ve Fransa, Almanya'ya bir nota vererek olayı protesto etmişlerdir. Almanya bu protestoları dikkate almadığı gibi bu kez de 23 Mart 1939'da Litvanya sınırları içinde bulunan Memel'e saldırmış ve ele geçirmiştir.

e- Savaş Yılı : 1939

Adım adım ilerleyen Almanya, "doğuya doğru genişleme" politikası uyarınca, bir Orta Avrupa ülkesi olan Polonya'ya göz dikmiştir. Ve bu ülkeden Dantzing bölgesini istemiştir. Bu amacını gerçekleştirmek için Polonya'ya baskı yapmaya başlamıştır. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa, 31 Mart 1939'da Polonya'ya garanti vermişlerdir.

Polonya'nın bağımsızlığı tehdit edilir ve Polonya da buna karşı koyarsa, İngiltere ve Fransa bütün güçleriyle Polonya'ya yardım edeceklerdi. Batılı büyük devletlerin Almanya'ya karşı koyması, iki taraf arasındaki ilişkileri gittikçe daha da gerginleştirmiş ve savaşın çıkmasını bir an meselesi haline getirmişti. Nitekim, 11 Nisan 1939'da Alman ordularına verilen talimatta, 1 Eylül'de Polonya'nın işgal edilmesi için tüm hazırlıkların yapılması istenmiştir.

Almanya'nın kısa bir süre içerisinde egemenlik alanını genişletmesi, İtalya'nın faşist lideri Mussolini üzerinde olumsuz bir etki bırakmıştı. Bu nedenle, Mussolini kendi gücünü göstermek ve Dalmaçya kıyılarında üstünlük kurmak için Arnavutluk'u işgal etmeye karar vermiştir. Bu kararı 5 Nisan 1939'da Almanya'ya bildirmiş ve destek istemiştir.

Almanya, Mussolini'nin bu girişimini şiddetle destekleyeceğini açıklamıştır. Bari ve Brindisi limanlarında hazırlanan İtalya donanması ve askerleri, 7 Nisan 1939'da Arnavutluk'u işgale başlamışlardır. Kısa bir süre içinde Arnavutluk, İtalya'nın egemenliği altına girmiştir. Bu olayla, Doğu Akdeniz ve Balkanların statükosu ağır bir tehdit altına girmiştir.

Sovyetler Birliği-Almanya Saldırmazlık Pakti

İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesi İngiltere ve Fransa tarafından büyük tepkiyle karşılanmıştı. Bu sert tutum İtalya'yı daha fazla Almanya'ya itmişti. Nitekim, 22 Mayıs 1939'da, Almanya ve İtalya arasında "Çelik Pakt" adı verilen bir ittifak imzalanmıştı. İngiltere de, Almanya ve İtalya'nın gelecek genişleme girişimlerine göz yummayacağını göstermek için Polonya, Romanya ve Yunanistan'a askeri güvence vermiştir.

Bu arada, Sovyetler Birliği de, Batılı müttefiklerin kendisini herhangi bir saldırı karşısında savunmasız bırakacağı duygusuna kapılmıştı. Bu nedenle, 17 Nisan 1939'da Almanya'ya başvurarak, ideolojik farklılıkların iki devlet arasındaki ekonomik ilişkileri engellememesi gerektiğini söyleyip, bu ilişkileri geliştirmek istemiştir.

Hitler, Sovyetler Birliği'nin bu yaklaşımına olumlu yaklaşmıştır. Ancak, Sovyetler Birliği'nde Dışişleri Bakanlığına Molotov'un getirilmesi gelişmelere yeni boyutlar kazandırmıştır. Molotov, Moskova'daki Alman büyükelçisine siyasal bir anlaşma yapılmasının daha uygun olacağını belirtmiştir. Bunun üzerine her iki ülke kendi çıkarları doğrultusunda bir "saldırmazlık pakti" yapılması hazırlıklarına girişmiştir. Nihayet, 23 Ağustos 1939'da "Sovyetler Birliği-Almanya Saldırmazlık Pakti" imzalanmıştır.

Pakt'a göre; taraflar birbirlerine saldırmayacaklar, taraflardan biri üçüncü devletle savaşa tutuşursa, diğer taraf bu üçüncü devlete hiçbir şekilde yardım etmeyecekti. Ortak çıkarlar konusunda birbirleriyle ilişki kuracaklardı. Pakt, on yıl yürürlükte olacaktı.

AVRUPA TARİHİ

Bu paktın sonucunda, Sovyetler Birliği'nin, İngiltere'nin ve Fransa'nın askeri heyetleri arasında bir süreden beri sürdürülen görüşmeler de sona erdirilmiştir. İngiltere, Pakt'a karşılık 25 Ağustos 1939'da Almanya'nın ele geçirmek istediği Polonya ile bir ittifak antlaşması yapmıştır. Tüm bu siyasal gelişmeler, dünyayı yeni bir dünya savaşının eşğine getirmişti. Zira, devletler bloklaşmaya başlamış ve blokların birbirleriyle olan ilişkileri kopma noktasına gelmişti.

Almanya, 29-30 Ağustos 1939'da Dantzing serbest şehrinin kendisine verilmesini, Koridor bölgesi için plebisit yapılmasını, seferberliğin kaldırılmasını ve bu konuları görüşmek üzere bir Polonya temsilcisinin 30 Ağustos günü Berlin'de bulunmasını istemiştir.

Polonya, bu istekleri kabul etmekle birlikte, temsilcisinin istenilen tarihte Berlin'e gitmemesi üzerine Almanya harekete geçmiştir. Alman birlikleri, 1 Eylül 1939'da savaş ilan etmeksizin Polonya'yı işgale başlamıştır. İngiltere ve Fransa, Almanya'dan işgalin sona erdirilmesini ve birliklerini Polonya'dan geri çekmesini istemiştir.

Ancak, bir yanıt alamadıkları için 3 Eylül 1939'da Almanya'ya savaş ilan etmek zorunda kalmışlardır. Böylece dünyayı altı yıl boyunca kasıp kavuracak İkinci Dünya Savaşı başlamıştır. Almanya, 28 Eylül'de Polonya'nın en önemli kentlerinden biri olan Varşova dahil olmak üzere ülkenin büyük bölümünü ele geçirmiştir.

Polonya'nın işgale uğraması Sovyetler Birliği'ni harekete geçirmiştir. Bu ülke, Almanya ile yaptığı saldırmazlık paktında kendisine ayrılan Polonya topraklarını işgale başlamıştır. Bunun üzerine Almanya ve Sovyetler Birliği, 28 Eylül 1939'da Moskova'da ek bir antlaşma yaparak, Polonya'yı aralarında paylaşmışlardır. Sovyetler Birliği, Polonya'nın doğusunu, Almanya'da Varşova dahil batısını almıştır.

Sovyetler Birliği'nin Baltık Ülkelerini Ele Geçirmesi

Sovyetler Birliği, Birinci Dünya Savaşı sonunda kaybettiği Baltık topraklarını tekrar ele geçirmek için bu bölgeye yönelmiştir. 1939'da Estonya, Letonya ve Litvanya'yı kontrol altına almıştır.

Baltık Denizi'nin doğu kıyılarını nüfuzu altına alan Sovyet Birliği, Finlandiya'dan da üsler istemeye başlamıştır. Sovyetler Birliği, Finlandiya'nın istekleri kabul etmemesi üzerine, 30 Kasım 1939'da bu ülkeye saldırmıştır. Finliler, ülkelerini başarıyla savunmuşlardır. Ancak, Finlandiya, uluslararası alanda yalnız kaldığından barış görüşmelerini kabul etmek zorunda kalmıştır.

12 Mart 1940'da Sovyetler Birliği-Finlandiya Barış Antlaşması imzalanmıştır. Finlandiya bağımsızlığını korumakla birlikte, Sovyetler Birliği, bu ülkeden önemli ölçüde toprak kazanmış, üs kurma hakkı elde etmiştir. Bu olayla, Sovyetler Birliği, Baltık kıyılarına iyice yerleşmiştir.

B-Savaş Yılları

1-Avrupa'da Savaş

Almanya, Fransa'ya saldırmadan önce, stratejik yönden önemli olan Danimarka ve Norveç'i ele geçirmeye çalışmıştır. Hitler Almanyası, İngiliz donanmasının Norveç kara sularında bulunan bir Alman gemisine saldırmasını bahane ederek, 9 Nisan 1940'da Danimarka ve Norveç'i işgal etmeye başlamıştır.

Danimarka kısa bir direnmeden sonra teslim olmuş, Norveç de, Nisan ayının sonuna kadar karşı koymasına rağmen, Almanların işgalinden kurtulamamıştır. Norveç Kralı ve hükümeti Londra'ya kaçtı. Hitler, bu işgallerle, Büyük Alman Devleti'nin yanı sıra büyük bir Cermen İmparatorluğu amacına da yönelmiştir.

Batı Cephesi'nin Açılması

Almanya, Norveç ve Danimarka'yı işgal ederek doğusunu ve kuzeyini güvenlik altına aldıktan sonra, Batı'ya, Fransa üzerine yönelmiştir. Nitekim, 10 Mayıs 1940 sabahı Alman Orduları Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'a saldırmaya başladılar. Lüksemburg hemen işgal edilmiştir.

Hollanda ve Belçika kendilerini savunmalarına rağmen, Hollanda 15 Mayıs 1940'da, Belçika da 28 Mayıs'ta teslim olmak zorunda kalmıştır. Bu başarılarından sonra Almanlar, bir yandan İngiliz ve Fransız güçlerini Manş kıyılarında çember içine alırken, bir yandan da Paris üzerine yürümeye başlamışlardır.

Bu arada, Almanya'nın kesin olarak başarılı olacağına inanan İtalya da, 10 Haziran 1940'da Fransa'ya savaş ilan ederek, İkinci Dünya Savaşı'na katılmıştır. Almanya, bu olumlu gelişmeler sonucunda 14 Haziran 1940'da Paris'e girmiştir.

Bunun üzerine Fransa'da hükümet değişikliği olmuş, Mareşal Petain başkanlığında kurulan yeni hükümet, 22 Haziran 1940'da Compiègne'de Almanlarla mütareke imzalamıştır. Bu mütarekeye göre; Fransız Ordusu silahsızlandırılarak tutsak edilmiş, Fransa'nın bütün batı kıyıları, kuzeyi ve doğusu Alman işgaline bırakılmıştır.

Vichy'ye taşınmış olan yeni Fransız Hükümeti, Almanya yanlısı bir politika izlemiştir. Ancak, Londra'da askeri ateşe olarak bulunan General de Gaulle, Fransız Hükümeti'ni tanımadığını açıklayarak, anavatan toprakları dışında bir direniş gücü oluşturmaya çalışmıştır. Nitekim de Gaulle, Fransa'nın Alman işgalinden kurtarılması için büyük çaba harcayacaktır.

Almanya, Fransa'yı savaş dışı bıraktıktan sonra İngiltere'ye yönelmiştir. Ancak, Almanların, çetin İngiliz direnişi karşısında, İngiliz adalarında hava üstünlüğünü ele geçirememesi ve kış mevsiminin gelmesi üzerine bu ülkenin işgalinden vazgeçmişlerdir. Bundan sonra, Batı cephesinde Normandiya çıkarmasına kadar, hava savaşları ve Fransız direniş gruplarının eylemleri etkili olmuştur.

2-Kuzey Afrika Cephesi

İtalya'nın 10 Haziran 1940'da Fransa'ya savaş ilan ederek İkinci Dünya Savaşı'na katılması, İngiltere'nin güç durumda kalmasına yol açmıştı. Zira, İtalya, Kuzey Afrika'da stratejik bir öneme sahip olan Libya'yı elinde bulunduruyordu.

Ayrıca, Akdeniz'de bulundurduğu donanma ile İngiltere'nin sömürgeleriyle bağlantısını önemli ölçüde kesmekteydi. Bu bakımdan, stratejik ve ekonomik yönlerden önemli bir alan olan Kuzey Afrika'nın tümüyle ele geçirilmesi, savaşın gidişatını değiştirebilecekti.

AVRUPA TARİHİ

Kuzey Afrika'yı ısrarla ele geçirmek isteyen İtalya, Libya'da topladığı 200 bin kişilik bir orduyla, 13 Eylül 1940'da Mısır'a saldırmıştır. Ancak, kısa bir ilerlemeden sonra durdurulmuştur. Mısır'daki İngiliz kuvvetleri takviye olarak güçlendikten sonra 8 Aralık 1940'da karşı saldırıya geçmiştir. Nitekim, Şubat 1941'de Bingazi, Nisan 1941'de de İtalya'nın elinde bulunan Eritre ve Habeşistan'ı işgal etmiştir.

İtalya'nın ard arda başarısızlığa uğraması üzerine, Almanya, 1941 yılının Mart ayında Kuzey Afrika savaşlarına katılmıştır. General Rommel komutasındaki Alman orduları, İngilizler karşısında başarı kazanarak İskenderiye yakınlarına kadar ilerlemişlerdir.

Ancak, 1942 yılının Ekim ayından itibaren İngiliz karşı saldırısı üzerine Mihver devletleri gerilemeye başlamışlardır. Müttefik devletlerin de Kuzey Afrika'ya asker göndermeleriyle yapılan savaşlar sonucu, Mihver devletleri yenilmişler ve 1943 yılının Mayıs ayında teslim olmuşlardır. Böylece, Müttefikler, Kuzey Afrika savaşlarında başarı kazanarak Akdeniz'in güney kıyılarına egemen olmuşlardır.

Balkan Cephesi

Fransa'nın yenilmesinden sonra, 27 Eylül 1940'da İtalya, Japonya ve Almanya arasında Üçlü Pakt denilen bir ittifak antlaşması imzalanmıştı. Bu Pakt'la, Almanya ve İtalya Avrupa'da; Japonya'da Uzak Doğu'da istilaya dayalı "yeni düzenler" kuracaklardı. Nitekim, Almanya, Avrupa'daki bazı küçük devletleri anlaşmalarla egemenliği altına almaya başlamıştır.

Bununla birlikte, Almanya, kısa vade de Sovyetler Birliği ile bir çatışmayı da göze almamıştır. Hatta, bu ülkeyi Üçlü Pakt'a alarak dünyanın paylaşılmasına onları da ortak etmek istemiştir. Bu amaçla, 12-13 Kasım 1940'da Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov Berlin'e davet edilmiştir.

Ancak bu görüşmelerde, Hitler, Sovyetlere İran ve Hindistan'ı alarak Hint Okyanusuna çıkmalarını önermiştir. Oysa, Sovyetler Birliği, Finlandiya, Bulgaristan ve Boğazlara dayalı olarak çeşitli isteklerde bulunmuştur. Görüşmelerin başarısızlığa uğraması nedeniyle Sovyetler Birliği ve Almanya'nın arası açılmaya başlamıştır.

Öte yandan Almanya, İngiltere'yi kısa sürede yenemeyeceğini anlamış, bu nedenle, geniş doğu topraklarını ele geçirerek, hammadde stoklarını arttırmanın yollarını aramaya başlamıştır. Bu yolla, İngiltere'yi yıpratmayı hedeflemiştir.

Almanya, bu amaçlarına ulaşmak için öncelikle, Orta Avrupa ve Güney-Doğu Avrupa topraklarını ele geçirmeye çalışmıştır. 20 Kasım 1940'ta Macaristan'ı, 23 Kasım 1940'ta Romanya'yı ve 24 Kasım 1940'ta da Slovakya'yı zorla Üçlü Pakt'a almıştır. Bulgaristan da, karşı koymasına rağmen 1 Mart 1941'de Üçlü Pakt'a katılmak zorunda kalmıştır.

Tüm bu gelişmeler üzerine, Yugoslavya, 6 Nisan 1941'de Sovyetler Birliği ile bir dostluk antlaşması imzalamıştır. Ancak, Almanya, antlaşmanın yapıldığı gün Yugoslavya'yı işgal etmeye başlamış ve 17 Nisan 1941'de de teslim almıştır. Almanya, Yugoslavya'yı İtalya, Macaristan ve Bulgaristan arasında paylaşmıştır.

Fakat, Tito'nun önderliğindeki komünistler ile Mihailoviç'in önderliğindeki ulusalcılar, Almanlarla şiddetli bir gerilla savaşına girişmişlerdir. Bu arada, Mussolini de, Hitler'e bilgi vermeden Yunanistan'ı işgal etmek istemişti. Bunun için, 28 Ekim 1940'da Yunanistan'a ultimatom vererek, bu ülkeden üsler istemişti.

Ancak, red edilince Arnavutluk'taki İtalyan kuvvetlerini Yunanistan'a saldırtmıştır. Fakat, İtalyan kuvvetleri başarısızlığa uğramıştır. İşte, bu gelişmelerden sonra, 6 Nisan 1941'de Almanya'nın Bulgaristan'daki kuvvetlerini Yunanistan'a girmeye başlamıştır.

Yunanlılar, kendilerini savundularsa da, 25 Nisan'da Atina, 31 Mayıs 1941'de de Girit paraşütcü Alman birlikleri tarafından işgal edilmiştir. Daha sonra da bütün Ege Adaları ele geçirilmiştir. Böylece, Almanlar, Balkanlar da kısa süre içinde önemli başarılar elde etmişlerdir.

Almanya - Sovyetler Birliği Savaşı

Almanya'nın kısa bir süre içinde çeşitli cepelerde büyük başarılar elde etmesi, Hitleri daha büyük amaçlar belirlemesine ve gerçekleştirmeye yöneltmiştir. Nitekim, Almanlar, 22 Haziran 1941'de savaş ilan etmeksizin Sovyetler Birliği'ne saldırmıştır.

Alman Ordusu üç koldan Sovyetler Birliği'ne taarruz etmişti. Güney kolu kısa bir süre içinde Odesa'yı ve Kiev'i almış, Kırım ve Sivastopol'u kuşatmış ve Rostov'a ulaşmıştı. Orta kesim ordusu ise, Smolensk'i ele geçirerek Moskova'ya yönelmişti.

Kuzey ordusu da, Baltık ülkelerinden hareket ederek Leningrad üzerine yürümüştü. Ancak, Sovyet halkının direnişi üzerine Almanlar, Leningrad'ta durdurulmuştur. Almanlar yoğun bir saldırı düzenlemesine rağmen Moskova'yı alamamışlardır. Bunda kış mevsiminin gelmesi ve Alman ordusunun kış koşullarına göre organize edilememesi de etkili olmuştur.

Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne saldırması üzerine, Sovyetler ile İngilizler arasında 12 Temmuz 1941'de Ortak Hareket Antlaşması imzalanmıştır. Bununla iki devlet, Almanya'ya karşı birbirini desteklemeyi, bütün güçleriyle birbirlerine yardım etmeyi ve Almanya ile ayrı ayrı mütareke ve barış antlaşması imzalamamayı kararlaştırmışlardır.

Bununla birlikte, 4 Aralık 1941'de Sovyetler Birliği ve Polonya arasında Dostluk ve Yardım Paketi adı verilen bir antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmaların yapılması ve A.B.D.'nin savaşa girmesinden sonra, İngiltere ve Sovyetler Birliği arasında 26 Mayıs 1942'de bir ittifak antlaşması yapılmıştır.

Antlaşmada; İngiltere ve Müttefiklerinin Sovyetler Birliği - Almanya savaşına katılması, savaş sonunda barışın korunması için birlikte hareket edilmesi, A.B.D. ile sıkı işbirliği yapılması ve karşılıklı her türlü yardım yapılması gibi noktalara yer verilmişti.

Bu antlaşmayla müttefikler, Sovyetlerin Doğu Avrupa'da Almanları durdurması ve baskı altına almasını hedeflemişlerdir. Sovyetler Birliği de, Alman saldırılarına karşı önemli sayılabilecek siyasi ve askeri destek sağlamıştır.

Bununla birlikte, Sovyet lideri Stalin de, Alman saldırılarını durdurmak için kapitalist ülkelerdeki düzeni yıkmayı hedefleyen Üçüncü Enternasyonelin lağv edilmesini sağlamış, Bolşevik ilkeleri bir yana bırakmış, ulusalcılığı ve dini ön plana çıkarmıştır. Halkı da, faşizmle mücadelede çağırıştır. Sovyet yöneticileri, içte ve dışta sağladıkları destekle uzun süre Alman kuşatmasına karşı koymuşlardır.

Stalingrad'a çekilen SSCB ordusu ile Alman ordusu arasındaki savaş Ağustos ayından Kasım ayına kadar devam eden savaş 25 Kasım'da SSCB'nin galibiyeti ile sona erdi.

3. Asya ve Pasifik'te Savaş

AVRUPA TARİHİ

a- Savaş Öncesi ABD

A.B.D., Avrupa'da başlayan savaş karşısında tarafsız kalmıştı. Savaşın Almanya lehine dönmesi üzerine Müttefik devletlere değişik zamanlarda askeri yardımlarda bulunmuştur. Alman ilerleyişi durdurulamayınca 1940'da İngiltere'ye para ve silah yardımı da yaptı.

A.B.D. Başkanı Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Churchill, 1941 yılının Ağustos ayının başlarında savaşla ilgili gelişmeleri görüşmek üzere Atlantik'te (Atlas Okyanusu'nda) bir savaş gemisinde bir araya gelmişlerdir.

Roosevelt ve Churchill, görüşmelerden sonra, 14 Ağustos 1941'de "Atlantik Bildirisi" adı verilen bir metin yayınlamışlardır.

Bildiride iki devlet; topraklarını genişletmek istemediklerini, her ulusun kendi istediği hükümet şeklini seçme hakkına uyacaklarını, küçük-büyük tüm devletlerin aynı koşullar altında dünya ticaretine katılmalarını istediklerini, Nazi diktatörlüğünün tam olarak yıkılmasından sonra, bütün ulusların sınırları içinde güvenle yaşama olanağı sağlayacak bir barışın yapılmasını, böyle bir barışla bütün insanlara engel çıkartılmadan bütün deniz ve okyanuslarda dolaşma olanağının sağlanmasını ve bütün ulusların kuvvet kullanmaktan vazgeçme yolunu tutmaları gerektiğine inandıklarını belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi, bildiriye özgürlük ve demokrasi ilkeleri yön vermiştir.

Bununla birlikte, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla A.B.D. ve Japonya arasındaki ilişkiler de gerginleşmeye başlamıştı. Zira, Uzakdoğu'da Japonya ve A.B.D.'nin çıkarıyla çatışmaktaydı. Japonya, 1937'de başlattığı Çin Savaşı'nı sürdürmekte kararlı idi. A.B.D.'de Çin'e mali yardımda bulunarak, Japonya'nın yayılmacılığını önlemek istemiştir.

Tüm bu gelişmelerin yanında, Japonya'daki militarist yönetim, Almanların Rusya'da ilerlemesinden ve Anglo-Saksonların Pasifik'te zayıf bulunmasından cesaret alarak, eskiden beri özlemini duyduğu Büyük Pasifik İmparatorluğu'nu kurmak için harekete geçmiştir.

Nitekim, Japonya, 7 Aralık 1941'de Hawaii Adalarında Pearl Harbour'da demirli bulunan Amerikan Pasifik donanmasına saldırmış ve bu donanmanın büyük kısmını yok etmiştir. Bu olayın sonucunda Japonya, 8 Aralık günü A.B.D. ve İngiltere'ye, 11 Aralık'ta da Almanya ve İtalya, A.B.D.'ne resmen savaş ilan etmiştir. ABD, Ocak 1942'de İngiltere, SSCB ve 22 devletin katılımı ile Birleşmiş Milletler ittifakını kurdu.

Hatta, dünyanın değişik bölgelerinde bulunan birçok devlet de, içinde buldukları bloklara uygun, birbirleriyle savaşa girmişlerdir. Böylece, savaş tam bir dünya savaşına dönüşmüştür.

Japonya, savaşın ilk anlarında büyük başarılar kazanmışlardır.

Pasifik'te birçok bölgeyi ve Hindicini'ni işgal etmişlerdir. Ancak, Müttefikler, 1942 yılının sonlarında Japonya'nın yayılmasını durdurmuşlardır. A.B.D., 12-13 Kasım 1942'de Salomon adaları açıklarında Japonya donanmasını ilk büyük yenilgiye uğratmıştır. Bu olayla, Uzakdoğu'da savaş Japonya'nın aleyhine dönmeye başlamıştır.

4 Haziran'da gerçekleştirilen Japonya'nın Midway saldırısı başarısızlıkla sonuçlandı. Bu gelişme Pasifik'teki savaşın seyrini etkileyecek bir dönüm noktası oldu.

C-Barışa Doğru

1-Avrupa'da Savaşın Sona Ermesi

Kazablanka Konferansı

A.B.D. Başkanı Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Churchill arasında, 14-24 Ocak 1943 tarihleri arasında Kazablanka kentinde yapılmıştır.

Sovyet lideri Stalin de davet edilmişse de katılamamıştır. Bu konferansta, A.B.D. kuvvetlerinin, 1942 yılının Kasım ayında Fas ve Cezayir'e çıkması üzerine, Kuzey Afrika savaşlarının gidişatı ve sonrası hakkında stratejik ve diplomatik sorunlar ele alınmıştır.

Konferansın sonunda; Sovyetler Birliği üzerindeki baskıyı hafifletmek için Sicilya'ya çıkartma yapılması, Balkanlarda ikinci bir cephenin açılması, bunun için de Türkiye'nin savaşa katılmasını sağlamak üzere hazırlıklara girişilmesi, Mihver Devletleri'nin kayıtsız şartsız teslimine kadar mücadeleye devam edilmesi gibi kararlar alınmıştır.

Quebec Konferansı-1943

Roosevelt ve Churchill, 14-24 Ağustos 1943 tarihleri arasında Kanada'nın Quebec kentinde tekrar bir araya gelmişlerdir. Görüşmelerde, Almanya'nın silahsızlandırılmasını ve kontrol altına alınmasını öngören bir plan kabul edilmiştir. Ayrıca, Churchill, Türkiye'nin savaşa sokulmasını ve ikinci cephenin Balkanlarda açılmasını önermiştir.

Ancak, bu öneriler kabul görmemiştir. Daha önce, Fransa'da açılması planlanan ikinci cephenin Normandiya kıyılarında olmasına ve bunun hazırlanması sorumluluğunun da A.B.D.'ne bırakılmasına karar verilmiştir.

İtalya'yı Kuzey Afrika'dan atan müttefik devletler Avrupa'ya yöneldiler ve Sicilya'ya hava saldırısı yapıldıktan sonra denizden çıkarma yapıldı. İtalya teslim oldu. 3 Eylül 1943'te ateşkes yapıldı. Bunun üzerine Almanya İtalya'yı işgal ederek müttefiklerle savaşa girişti. Tutsak edilen Mussolini Almanlar tarafından kurtarıldı.

Müttefikler ancak Haziran 1944'te Roma'ya girip 1945 yılının başında Kuzey İtalya'yı ele geçirebildi.

6 Haziran 1944'te Fransa kıyılarındaki Normandiya bölgesinden çıkarma yapıldı ve ABD, İngiliz birlikleri Fransa'ya girdi. 26 Ağustos'ta Paris'e girildi.

Fransa, 6 Haziran 1944'de Normandiya çıkarmasından sonra Alman işgalinden kurtarılmıştı. Bundan sonra, Almanya'nın teslim olması gündeme gelmişti. Bu durumda, hem gelecek barış hakkında daha esaslı bir anlaşmaya varmak, hem de Sovyetler Birliği'nin Japonya'ya savaş açmasını sağlamak amacıyla üç büyük Müttefik devlet başkanı 4 Şubat - 11 Şubat 1945'te Kırım'ın Yalta kentinde bir araya gelmişlerdir.

Roosevelt, Churchill ve Stalin, Yalta Konferansında; Sovyetler Birliği'nin Almanya teslim olduktan sonra Japonya'ya savaş açması ve buna karşılık daha önce bu devlete bıraktığı toprakları ve Kuril adalarını alması, Sovyetler Birliği'nin Çin ile bir dostluk

AVRUPA TARİHİ

ve ittifak antlaşması imza etmesi, üç büyük Müttefik devletin ordularının Almanya'nın birer bölgesini işgal etmesi, merkezi Berlin olmak üzere her üç devletin komutanlarından oluşan bir "Merkez Kontrol Komisyonu" nun kurulması,

Fransa'nın da Almanya'ya işgal birlikleri göndermesi, Alman militarizmi ve nazizminin yok edilmesi, Almanya'nın savaş tazminatı ödemesi ve Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması için 25 Nisan 1945'te San Fransisco'da bir konferans toplanması gibi konular üzerinde durmuşlardır.

Almanya'nın Teslim Olması

Müttefik Devletler, 1944 yılında hava üstünlüğünü sağlamışlardır. Özellikle de, 6 Haziran 1944'te Fransa'nın Normandiya kıyılarına çıkarma yaparak "ikinci cephe" yi açmışlardır. 9 Ağustos 1944'te Paris'i Alman ordularından kurtarmışlardır.

Fransız direniş hareketinin ünlü ismi General de Gaulle, hükümet kurarak Fransa'ya yeniden hayat kazandırdı. Bu askeri gelişmeler üzerine Almanya için kurtuluş olanağı kalmamıştı. Doğudan ve batından Müttefik Devletler tarafından işgal edilmeye başlanmıştır.

Hitler, Müttefikler, Berlin'e girdikten sonra 30 Nisan 1945'te intihar ederek, yerini Amiral Doenitz'e bırakmıştır. Berlin, 2 Mayıs 1945'te ağırlıklı olarak Sovyet askerlerinin yer aldığı Müttefikler tarafından tamamıyla ele geçirilmiştir. 4 Mayıs'ta Hollanda, Kuzey-Doğu Almanya ve Danimarka'daki Alman orduları teslim olmuşlardır.

Bunun üzerine, daha sonra gerçekleşen San Fransisco Konferansı sırasında 7 Mayıs 1945'te Alman delegeleri Reims kentindeki Eisenhower'ın ana karargahında Almanya'nın kayıtsız-şartsız teslim belgesini imzalamışlardır.

Potsdam Konferansı

Almanya'nın teslim olmasından sonra, Avrupa'da ortaya çıkan sorunları görüşmek üzere, üç büyük Müttefik devlet, 17 Temmuz - 2 Ağustos 1945 tarihleri arasında Berlin yakınlarında Potsdam'da bir toplantı yapmışlardır.

Potsdam Konferansı'nda A.B.D.'ni (Roosevelt 12 Nisan 1945'te öldüğü için yerine geçen) Başkan Yardımcısı Harry S. Truman, İngiltere'yi konferansın ilk günlerinde Churchill ve daha sonra (Churchill, 1945 yılı Temmuz ayında yapılan genel seçimi kaybettiği için) İşçi Partisi lideri ve yeni Başbakan Clement Attlee, Sovyetler Birliği'ni de Stalin temsil etmişlerdir.

Konferansın en önemli konusunu barışın nasıl sağlanacağı oluşturmuştur. Bilindiği gibi, Almanya, Müttefikler tarafından dört bölgeye ayrılmış ve her bölge bir Müttefik devlet tarafından işgal edilmişti.

Üç büyük Müttefik Devlet, anlaşmaya vardıkları konularda, konferansın bitiş tarihi olan 2 Ağustos 1945'te bir deklarasyon yayımlayarak açıklamışlardır.

Almanya ve Berlin dört işgal bölgesine ayrılmıştır. ABD, İngiltere, Fransa ve Sovyetler Birliği yönetimine bırakıldı. Ayrıca Almanya'ya ekonomik ve askeri kısıtlama ve yükümlülükler getirilmesine karar verildi. Avusturya'nın başkenti Viyana dört işgal bölgesine ayrıldı. İtalya ile ağır bir antlaşma imzalanmasına karar verildi.

2-Pasifikte Savaşın Sona Ermesi

Japonya'nın Teslim Olması

Müttefikler, 1942 yılında Pasifik'te Japon yayılmasını durdurmuşlardır. 1943 ve 1944 yıllarında da deniz ve hava üstünlüğünü ele geçirmişlerdir. 1945 yılının başlarından itibaren Japonya'nın işgali altında bulunan Çin, Endonezya ve Pasifik'te çeşitli yerlerde saldırıya geçmişlerdir.

Bunun üzerine A.B.D., Japonya'yı kayıtsız-şartsız teslim olmaya zorlamak için, 6 Ağustos 1945'te ilk atom bombasını Hiroshima'ya, ikincisini de 9 Ağustos 1945'te Nagasaki'ye atmıştır.

Sovyetler Birliği, 13 Nisan 1941'de Japonya ile tarafsızlık antlaşması imzalamasına rağmen, teslim olma noktasına gelen bu ülkeye 8 Ağustos 1945'te savaş ilan etmiş ve Mançurya'yı işgale başlamıştır.

Japonya, 10 Ağustos 1945'te yenilgiyi kabul ettiğini A.B.D.'ne bildirmiştir. Yapılan görüşmeler sonucu 2 Eylül 1945'te Tokyo Koyu'nda demirli bulunan A.B.D.'ne ait Missouri adlı savaş gemisinde Japonya'nın teslim belgesi imzalanmıştır. Bu olayla da Uzakdoğu'da savaş sona erdiği gibi, yaklaşık kırk milyon insanın hayatına mal olan İkinci Dünya Savaşı da Müttefiklerin zaferiyle bitmiştir.

D-Savaşın Etkileri

a- Siyasi Sonuçları

- Faşizm ve Nazizm gibi akımlar tasfiye edildi.
- Asya, Afrika ve Orta Doğu'da yaşayan halklar emperyalist (sömürgeci) devletlere karşı mücadeleye giriştiler.
- İngiltere ve Fransa zayıfladı ve sömürgeleri üzerindeki egemenlikleri zayıfladı.
- Japonya, işgal ettiği bölgeleri ve daha önce elde ettiği toprakları terk etti.
- SSCB Doğu Avrupa'yı işgal etti. Avrupa'da önemli bir güç haline geldi.
- ABD dünya siyasetinde öneli bir mevki kazandı.
- San Fransisco Konferansı'nda Birleşmiş Milletler teşkilatı kuruldu. Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesine veto hakkı tanındı.
- SSCB ve Müttefik Devletler, ABD arasındaki kutuplaşma Doğu ve Batı Bloku'nun oluşmasına yol açtı.

b-Ekonomik Sonuçlar

- Savaşa katılan özellikle Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere gibi ülkeler büyük ekonomik kayıplara uğradılar. Üretimde düşme, fiyatlarda artış oldu.

- Uluslar arası Para Fonu (IMF) kuruldu.
- Devletler yaralarını çok kısa sürede sarmayı başardılar.

AVRUPA TARİHİ

c-Toplumsal Sonuçları

- Sivil ölümleri çok fazla oldu. Bazı kaynaklara göre 40, bazılarına göre 60 milyon insan hayatını kaybetti.
- Asya ve Avrupa'da nüfus hareketleri (göçler) oldu.
- Büyük savaş suçları işlendi. Bazıları mahkemelerde yargılandılarsa da çoğu cezalandırılmadı.

d- İnsan Hakları İhlalleri

Kasım 1945'ten Ekim 1946'ya kadar Nürnberg'de uluslararası mahkeme kuruldu. Savaş suçluları yargılandı. 1946'da Japonya'da kurulan mahkemede de Japon yöneticiler yargılandı. Yargılama sonucu sonucunda hapis, müebbet hapis ve idam cezaları verildi.

"Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme" 9 Aralık 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edildi. 10 Aralık 1948'de BM "İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi"ni kabul ettiler.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

Soğuk Savaş, Sovyet Bloğu ülkeleri ile Batılı güçler arasında 1945'den 1990'a kadar devam etmiş olan uluslararası siyasi ve askeri gerginlik.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu ve Batı bloklarının zaman zaman savaş çıkarma tehditleri; bütün dünyada gerginlik yaratmıştır. Bu dönemde, insanlarda nükleer kıyamet paranoyası doğmuş, dünya devletleri ise bu iki bloktan birinin yanında yer almayı çalışmışlardır.

Gerginlik hiçbir zaman " taraflar arasında" sıcak savaşa dönüşmemiş olsa da taraflar her anlamda birbirlerini yıpratmaya çalışmışlardır. Genel kabule göre, soğuk savaş Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Berlin Duvarı'nın yıkılması ile sona ermiştir.

DÖNEMİ ŞEKİLLENDİREN FAKTÖRLER

II. Dünya Savaşı tarihin gördüğü en yıkıcı savaşlardan biri olmuştur. Ülkeler yanmış, yıkılmış ve milyonlarca insan ölmüştü. Milletler arası mücadeleler, büyük devletlerin çatışması ve mahalli savaşlar, insanlığı zaman zaman üçüncü bir dünya savaşının eşiğine kadar getirmiştir. Böyle bir sıcak savaş patlak vermemiştir, fakat barış da olmamıştır. Dünya bir "soğuk savaş" atmosferi içinde, heyecanlı on beş yıl geçirmek zorunda kalmıştır.

Nasıl ki, I. Dünya Savaşından sonraki dünya, 19. yüzyılın dünyasından çok farklı olmuş ise, 1945'ten sonraki dünya da, 1918'in dünyasından çok farkı bir yapıda olmuştur. Bu farklılıklar ve yeni dünyamızı şekillendiren faktörleri şu noktalarda toplamak mümkündür.

1) Bir kere, II. Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan ve bu güne kadar devam eden milletler arası politikanın yapısı çok değişmiştir. Savaştan sonra dünya politikasına iki yeni kuvvet, Süper- Devlet adı verilen, Birleşik Amerika ile Sovyet Rusya hakim olmuştur ve bu iki kuvvetin üstünlüğü günümüzde de devam etmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra milletler arası politikanın yapısı değişmiş ve ikili bir yapı ortaya çıkmıştır.

2) Sovyet Rusya'nın sivrilmemesinin bir mühim neticesi de, ilk defa olarak milletler arası münasebetlere doktrin ve ideoloji unsurunun girmesidir. Sovyet sistemi, dünya proleter ihtilali gibi, komünizmi bütün dünyada hakim kılmak isteyen bir doktrine dayandığından, savaştan sonra Sovyet dış politikası tamamen bu hedefe yönelmiş ve bu da milletlerarası politikaya doktrin ve ideoloji unsurunun girmesine sebep olmuştur.

3) Günümüz dünyasının en mühim gelişmelerinden biri de, sömürgeciliğin tasfiyesidir. Bir-iki yer istisna edilirse, Asya ve Afrika'daki sömürgelerin hepsi bugün bağımsız olmuşlardır. 1956 yılında Afrika'da bağımsız devlet sayısı 6 iken, bugün bunların sayısı 50'yi aşmaktadır.

Sömürgelerin bağımsızlıklarını kazanmaları ise, daha ileride göreceğimiz üzere, milletler arası politikaya Üçüncü Blok, üçüncü dünya veya Bağlantısızlar Blok'u denen yeni bir kuvvetin girmesi neticesini vermiştir.

4) II. Dünya Savaşı'nın en mühim neticelerinden biri de, milletler arası politikanın "alan genişlemesi"dir. 1945'e gelinceye kadar, milletler arası münasebetlerin yoğunlaştığı başlıca alan Avrupa idi. Halbuki bugün artık böyle değildir.

Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan gibi geniş ülkeli ve kalabalık nüfuslu iki ülkenin ortaya çıkışı ve Japonya'nın Asya'da büyük bir ekonomik kuvvet olarak tekrar sivrilmesi ile Asya gayet mühim bir milletlerarası politika alanı haline gelmiştir. Nihayet, Üçüncü Dünya Ülkelerine de Asya- Afrika- Latin Amerika grubu dendiğini de unutmamalıyım.

5)Milletlerarası münasebetlerin alan genişlemesi, sadece dünyanın düzeyi üzerinde olmayıp, günümüzde bu münasebetler yukarıya doğru bir alan genişlemesi yaparak, uzaya intikal etmişler. Bir zamanlar nasıl sömürge sahibi olmak büyük devlet olmanın şartı gibi telakki edilmiş ise, şimdide uzayın derinliklerine el atabilmek, büyük kuvvet olmanın şartı gibi görünmektedir.

6) Günümüz dünyasının, bilhassa II. Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan en mühim meselelerinden biri de, ekonomik meselelerdir. Denebilir ki, tarihin hiçbir döneminde ekonomik meseleler, milletlerarası münasebetlerde bugünkü kadar ağırlık kazanmamıştır.

Bugün bütün dünya ülkeleri, siyasi kuvvet dengesi, güvenlik ve barış gibi meselelerden beklide çok daha fazla olarak, ekonomik kalkınma, ferah, daha iyi bir yaşama seviyesi gibi meselelerle yoğun bir şekilde meşgul olmaktadırlar.

RUS EMPERYALİZMİNİN CANLANMASI

İkinci Dünya Savaşı sonunda Birleşik Amerika ile Sovyet Rusya'nın iki büyük kuvvet olarak ortaya çıkmalarında, milletler arası politika arenasında meydana gelmiş olan boşluklar şüphesiz en büyük rolü oynamıştır. Savaştan önce milletler arası kuvvet dengesinin temel unsurlarını teşkil eden devletler, 1945 in dünyasında artık mevcut değildir.

AVRUPA TARİHİ

Komünizmin evrensel tatbikçisi olarak ortaya çıkmış bulunan Sovyet Rusya için bu öyle bir manzarada ki, belki tarihinin hiçbir döneminde böyle bir fırsat önüne tekrar çıkmayacaktır. Bu sebeple savaşın hemen ertesinde Sovyet Rusya'nın üç istikamette faaliyete geçtiğini görüyoruz. Bu üç istikametten biri Avrupa, ikincisi Orta Doğu ve üçüncüsü de Uzak Doğu veya Asya'dır.

Anlaşmanın tasdiki tehlikeye girince Sovyetler İran'a baskı yapmaya başladılar. Amerika'da hem hatasını anlamıştı ve hem de şimdi Sovyetlerin savaş sonrası niyetlerini görerek Sovyetlerin karşısına dikilmeye karar verdi.

Amerikan hükümeti, 20 Eylül 1947 de yaptığı bir açıklamada, petrol anlaşmasını reddetmesinden dolayı İran beklenmedik neticelerle karşılaşacak olursa, İran'ın toprak bütünlüğünü koruyacağı hususunda teminat verdi. Bunun üzerine İran Meclisi 22 Ekim 1947 de anlaşmayı ittifakla reddetti. Sadece 2 komünist milletvekili müspet oy vermişti.

A. BLOKLARIN KURULUŞU

1-Doğu Bloku'nun Kuruluşu

Sovyetler askeri işgal altında tuttıkları Avrupa ülkelerinde komünist rejimler kurarak Sovyet Blok'unu oluşturmuştur. İşin aslı, bu ülkelerin Sovyet askeri işgaline girmesini bir bakıma Batılı devletler istemiştir. Çünkü, 1944 yazından itibaren Almanlar Rusya cephesinde geri çekilmeye başladıkları zaman, gerek Amerika, gerek İngiltere, Sovyet'lerin Almanları kendi topraklarından attıktan sonra savaştan çekilmelerinden endişe etmişler ve korkmuşlardır.

Onlara göre, savaşın bir an önce sona ermesi için Kızıldordu'nun Doğu Avrupa'da ilerlemesi ve Alman işgalindeki toprakları Almanlardan temizlemesi gerekliydi.

1945 Şubatında Kırım'da Yalta'da Amerika, İngiltere ve Sovyet liderleri arasında yapılan toplantı sonunda yayınlanan Kurtarılmış Avrupa Hakkında Demeç, serbest ve demokratik seçimler için gerekli tedbirler alınuncaya kadar, Sovyet işgalindeki ülkelerde geçici hükümetlerin kurulmasını ve bu hükümetlerde bütün siyasi partilerin ve siyasi eğilimlerin temsil edilmesini öngörmekteydi.

Esasına bakılırsa, bu ülkelerde hiçbir parti tek başına hükümeti kurabilecek oy gücüne sahip değildi. Gerek bu demeç dolayısıyla, gerek yapılan kurucu meclis seçimlerinin oy neticeleri dolayısıyla, hükümetler bu ülkelerde genellikle koalisyon kabineleri şeklinde kuruldu. Fakat dikkati çeken nokta, bu kabinelerde komünistlerin daima içişleri, adalet ve enformasyon bakanlıklarını almaları idi.

Komünist Partilerin Hükümetlere Hakim Olması

Bir süre sonra komünistlerin hükümetleri tamamen ele geçirdikleri görüldü. Çünkü çeşitli hadiseler ve baskılar yüzünden, ara sıra da Sovyetlerin baskısı ile, Komünist partisinin dışındaki siyasi partiler hükümetlerden ayrılarak muhalefete geçtiler. Böylece hükümetler bir süre sonra, tamamen komünistlerden meydana gelmiş oluyordu.

Muhalefet Partilerinin Tasfiyesi

Bu merhalenin, bilhassa 1947 yılında, yani 10 Şubat 1947 de barış antlaşmalarının imzasından sonra gerçekleştirildiğini görüyoruz. Çünkü Sovyet işgali altındaki ülkelerde barış anlaşmaları yapıldıktan sonra, artık Sovyet askerlerinin bu ülkelerden çekilmesi gerekiyordu.

Halbuki komünist partileri iktidara sahip olmakla beraber, aynı zamanda komünistlerin karşısında da kuvvetli muhalefet partileri bulunuyordu. Sovyetler bu muhalefet partilerini tamamen bertaraf edip komünist rejimleri yerleştirmeden bu ülkelerden çekilmek istemediler ve bu sebeple 1947 Şubatından sonra bu ülkelerde muhalefet partilerinin tasfiyesine girişildi.

Savaş sonrası dört bölgeye ayrılan Almanya'da iki ayrı devlet ortaya çıktı. Batılıların kurduğu Federal Almanya, Sovyetler Birliği'nin oluşturduğu Demokratik Almanya.

Dört Bölgeye ayrılan Berlin'de Batılıların yönetimindeki Batı Berlin, Sovyetlerin denetimindeki Doğu Berlin olmak üzere ikiye ayrıldı. 1961 yılında da Berlin Duvarı yapıldı.

a- Doğu Bloku İçindeki Diğer Gelişmeler

Doğu Bloku içinde komünist rejimlerin kurulması Sovyetlerin etkisi ile olurken Yugoslavya ve Arnavutluk'ta kendi içinden olmuştur.

Çin'de II.Dünya Savaşı sonrası başlayan milliyetçilerle komünistler arasındaki iç mücadeleyi kazanan komünistler , yönetimi ele geçirmişlerdir.

Kore, Yalta Konferansı'nda iki işgal bölgesine ayrılmıştı. Potsdam Konferansı'nda sınır 38. paralel oldu. 1948 yılında bu bölgede Sovyet destekli Kuzey Kore ve ABD destekli Güney Kore Devleti kuruldu.

Fidel Castro, Küba'da sosyalist bir yönetim kurdu.

b- Sovyet Modeline Göre Ekonomik ve Sosyal Düzenin Kurulması

Doğu Avrupa ülkelerinde yapılan anayasal düzenlemelerle ekonomik ve sosyal düzen Sovyet modeline göre kuruldu.

SSCB'nin Avrupa'da egemenlik kurmaya başlaması ABD'yi harekete geçirdi. 1947 Martında Truman Doktrini'ni ve 1947 Haziranında da Marshall Planı'nı uygulamaya koydu.

Kominform'un Kuruluşu

1947 Eylül ayında Sovyet Rusya, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Fransa ve İtalya komünist partilerinin liderleri Polonya'nın Szklarska Pareba şehrinde toplandılar ve yayınladıkları belgeler ile 5 Ekim 1947 de Kominform'un kurulduğunu ilan ettiler.

Gerek belgelerde, gerek verilen demeçler ve yapılan konuşmalarda, Birleşik Amerika'ya, Truman Doktrini'ne ve Marshall Planına çatılması, Kominform'un kuruluşu sebebini açıklayan bir husus olsa gerektir.

AVRUPA TARİHİ

Yayınlanan belgelere göre, kurulan bu milletler arası komünizm teşkilatının amaçları şunlardır: 1. İşçilerin yegane vatani olarak Sovyetler Birliği'nin savunulması, 2. Birleşik Amerika tarafından temsil edilen emperyalizme karşı mücadele, 3. Bütün dünyayı kapsayacak olan bir Sovyetler Cumhuriyeti'nin kurulması.

25 Ocak 1949'da komünist ülkeler arasında ekonomik işbirliği ve dayanışma amacıyla "Comekon" kuruldu.

1949'da kurulan NATO'nun etkinliğini artırması üzerine 14 Mayıs 1955'te komünist ülkeler arasında Varşova Paktı kuruldu.

Antlaşmayı imzalayan ülkeler Arnavutluk, Romanya, SSCB, Demokratik Almanya, Bulgaristan, Polonya, Çekoslovakya ve Macaristan'dı. Demokratik Almanya Pakt'ın askeri kanadına 1956'da katıldı.

c-Sosyalist Bloкта Sarsıntılar

Sovyet Rusya'da İktidar Mücadelesi

5 Mart 1953'te Stalin'in ölmesi üzerine bir iktidar mücadelesi başladı. Stalin'in yerine göz koyanlar, hemen bir iktidar mücadelesi içine girmemişler, adeta geçici bir anlaşma ile Kolektif Liderlik denen toplu idareyi tercih etmişlerdi. Fakat mücadele, Stalin'in 9 Martta yapılan cenaze töreninden sonraki günlerde ve önce alttan, sonrada açık bir şekilde başlayacaktır. Bu iktidar mücadelesi diğer doğu blokunda da sarsıntılara yol açmıştır.

SSCB-Yugoslavya İlişkileri

Yugoslavya'nın Sovyet denetimine girmek istememesi Yugoslavya'nın 1948'de Kominform'dan çıkarılmasına yol açtı. Diğer doğu bloku ülkeleri de tehdit edince Yugoslavya Balkan Paktına girdi.

1955'ten itibaren SSCB ile ilişkileri düzeldiyse de Bağlantısızlar Bloku'nun öncülüğünü yapacak bir dış politika izledi.

SSCB-Çin İlişkileri

1949 yılında Çin'de komünist yönetimin kurulmasında SSCB'nin etkisi vardı. 1950 yılında yapılan antlaşma ve aynı yıl başlayan Kore Savaşı iki ülkeyi daha da yaklaştırdı. Çin BM'den çıkarılarak, onun yerine Tayvan alındı. Bu gelişmeler üzerine 1953 yılında Çin-SSCB dostluğu en üst noktaya ulaştı.

SSCB – Batı ilişkilerindeki yumuşama Çin'in yalnız kalmasına ve dayanışmanın bozulmasına yol açtı.

1960'tan sonra anlaşmazlığın nedenleri arasında liderlik kavgası, tarafsız ülkelerde nüfuz rekabeti, batılı devletlerle ilişkilerin şekli, Doğu Türkistan, Moğolistan gibi sınır bölgeleri sorunu, SSCB'nin Çin'e yapacağı ekonomik yardımlar sayılabilir.

Çin, 1965-1966'daki Kültür İhtilali'nden sonra ABD ile ilişkilerini düzeltmiş, BM'ye tekrar üye olmuştur. Bu gelişmeler Doğu Bloku'nun güç kaybetmesine yol açmıştır.

SSCB-Macar İlişkileri

Stalin'in ölmesinden sonra Doğu Bloku'nda ayaklanmalar hızla yayılmaya başladı. Macaristan'da işçiler ayaklandı. Bunun üzerine SSCB, İmre Nagi'yi başbakan olarak atadı. Nagi'nin komünist sistemi yumuşatması SSCB'nin hoşuna gitmediği için görevden alındı.

Nagy'ın azli, halk ve bilhassa aydınlar tarafından tepki ile karşılandı. Aydınlar, yazarlar ve öğrenciler arasında birdenbire bir hürriyetçilik akımı başladı. Bu akımın merkezi Petöfi Kulübü idi. Petöfi Kulübü 1955 yılında genç aydınlar tarafından kurulmuştur. Bu kulübün faaliyetleri her gün artarken, üyelere sık sık Nagy'ı ziyaret ederek kendisi lehine açık ve gizli sempati gösterileri yapıyorlardı.

23 Ekim günü Budapeşte'de büyük gösteriler başladı. Kalabalık birkaç saat içinde 200.000 kişiyi bulmuştu. Göstericiler eski Başbakan Nagy'ın evinin önüne gitti. Nagy balkona çıkıp "yoldaşlar" diye halka hitap etmek istediği zaman, halk "biz yoldaş değiliz" diye bağırды. Halkın ellerinde taşıdığı bayrakların ortası delikti. Çünkü bayraklardaki orak-çekiç'i çıkarmışlardı.

Bu durum karşısında Macar Komünist Partisi, 24 Ekim sabahı Nagy'ı tekrar başbakanlığa getirdi. Nagy hemen radyoda yaptığı bir konuşmada, kamu hayatının daha geniş şekilde demokratize edileceğini ve sosyalizmin inşasında Macar milli karakterinin göz önünde tutulacağını bildirerek, halktan silahlarını bırakmasını istedi. Halk bu isteğe uymadı, çünkü bu sırada, güya hükümetin isteği üzerine Sovyet tankları Budapeşte sokaklarını tutmuşlardı.

SSCB-Çekoslovakya İlişkileri ve Pilsen Ayaklanması

Çekoslovakya'da 1967 yılında Aleksander Dubcek liderliğinde "insancıl komünizm" hareketi başladı. Bu hareketin amacı, Çekoslovakya'daki insan hürriyetini esas alan bir komünist sistemi uygulamaktı.

Temel hak ve hürriyetlerin genişletilmesini amaç ediniyordu.

SSCB, Varşova Paktı üyesi ülkelerin desteğini de alarak bu hareketi görüşmeler yoluyla engellemeye çalıştıysa da başarılı olamadı. Bunun üzerine Varşova Paktı Ordusu 1968'de Çekoslovakya'yı işgale başladı. Çeklerin "insancıl komünizmi" başarısızlıkla sonuçlandı.

2.Batı Bloku'nun Kuruluşu

a. Truman Doktrini

1946 yılında Sovyet Rusya'nın üç ana istikamette yayılma çabalarına giriştiğini görmekteyiz. İran üzerinden Orta Doğu petroleri ve Basra Körfezi ile Hint Okyanusu, Türkiye üzerinden boğazlar, Ege denizi, Doğu Akdeniz ve Yunanistan üzerinden de keza Doğu Akdeniz.

Dikkat edilirse bu üç istikamet geleneksel olarak İngiltere'nin Rusya'ya karşı 19. yy'da en hassas noktaları olmuştu. Fakat II. Dünya Savaşı İngiltere üzerinde öyle bir tahribat yapmıştı ki, artık İngiltere'nin bu bölgeleri savunmak için Sovyet Rusya'nın karşısına çıkacak hali yoktu.

AVRUPA TARİHİ

İngiltere şunu da görüyordu ki, yeniden canlanan Rus emperyalizminin karşısına dikilebilecek tek kuvvet Birleşik Amerika idi. Bundan dolayı İngiltere 1947 Şubatında Amerikan hükümetine, biri Türkiye diğeri Yunanistan hakkında olmak üzere iki memorandum (muhtıra) verdi.

Bu memoralordumlarda, Türkiye'nin Batı savunması için ehemmiyeti belirterek Türkiye'ye hem ekonomik hem askeri yardım yapılması gerektiği, İngiltere'nin bu yardımları yapamayacağı ve hatta Yunanistan'daki askerlerini dahi geri çekmek zorunda bulunduğu ve dolayısıyla sorumluluğun Amerika'ya düştüğü belirtildi.

Amerika kararını vermekte gecikmedi. Başkan Truman Amerikan kongresine 12 Mart 1947 günü gönderdiği mesajında, Türkiye ve Yunanistan'a 400 milyon dolarlık askeri yardım yapılması için kendine yetki verilmesini istedi.

Bu mesajda Türkiye'nin toprak bütünlüğünün korunmasının Orta Doğu düzeninin korunması için bir zaruret olduğu belirtiliyor ve Türkiye ile Yunanistan'ın durumlarının birbirine bağıllığı şöyle ifade ediliyor:

"Eğer Yunanistan silahlı bir azınlığın kontrolü altına düşerse, bunun Türkiye için neticeleri çok ciddi olur. Böyle bir halde karışıklık ve düzensizlik bütün Orta Doğu'ya yayılabilir."

Amerikan kongresi 22 Mayıs'ta Yunanistan'a 300 milyon ve Türkiye'ye de 100 milyon dolarlık bir askeri yardım yapılmasını kabul etti.

Amerika'nın Truman Doktrini ile amacı Sovyet Rusya'nın yayılma alanlarındaki ülkelerden olan Türkiye ve Yunanistan'a destek olarak onların Rus etkisi ve güdümüne girmelerini engellemektir.

b. Marshall Planı

Amerika, Batı Avrupa'nın ekonomik sıkıntılarına yardımcı olmak için her şeyi yaptı. Amerika'nın 1945 Haziranı ile 1946 sonu arasında Batı Avrupa'ya yaptığı ekonomik yardım 15 milyar dolar olmuş, fakat bu yardım bütçe açıklarının kapanması, ithalat için kullanılması gibi, paranın verimli olmayan ve gidip de gelmeyeceği alanlara harcanmıştı. Bu işin sonu yoktu. Bu sebeple Amerika Avrupa'ya yapacağı yardım için başka bir formül aradı ve bu formül Dışişleri bakanı George Marshall'ın 5 Haziran 1947 günü Harvard Üniversitesi'nde verdiği bir nutukta açıklandı.

Buna göre, Avrupa ülkeleri her şeyden önce kendi aralarında bir ekonomik iş birliğine girişmeliler ve birliklerinin eksikliklerini kendileri tamamlamalılar. Bu genel işbirliği sonunda bir açık ortaya çıktığında Amerika bu açığın kapatılması için yardım etmeli. Bunun içinde önce bir işbirliği programı yapılmalıydı.

12 Temmuzda İngiltere, Fransa, Belçika, İtalya, Portekiz, İrlanda, Yunanistan, Türkiye, Hollanda, Lüksembourg, İsviçre, İzlanda, Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsveç'in katılımı ile toplanan 16'lar konferansı 22 Eylülde, Amerika'ya sunulmak üzere bir Avrupa Ekonomik Kalkınma programı hazırladı.

Bu program üzerine Amerika 3 Nisan 1948 de Dış Yardım Kanununu çıkardı. Amerika bu kanuna dayanarak daha ilk yılında 16'lara 6 milyar dolarlık bir ekonomik yardım yaptı. Bu yardımlar daha sonraki yıllarda da devam edecektir.

Batı Avrupa Birliği

Komünistlerin Çekoslovakya'da iktidarı ele geçirmeleri, Sovyet Rusya'nın niyeti bakımından Batılılar için bir alarm oldu.

Bu durum içinde, İngiltere ve Fransa ile, Benelux grubu denen Belçika, Hollanda ve Lüksembourg arasında, 4 Mart 1948 de Brüksel'de başlayan toplantı, 17 Mart 1948 de Batı Avrupa Birliği'ni kuran bir antlaşmanın imzası ile sona erdi.

Bu antlaşmaya göre, beş devlet aralarındaki her türlü işbirliğinden başka, taraflardan biri Avrupa'da bir silahlı saldırıya uğradığı taktirde, diğerleri her türlü vasıtalarla onun yardımına gideceklerdi.

Berlin Buhranı

1948 yılı gelişmeleri içinde en mühim hadise Berlin Buhranı dediğimiz ve Sovyetlerin Batılıları Berlin'den çıkarmak için giriştikleri teşebbüs neticesinde ortaya çıkan buhrandır.

II. Dünya Savaşından sonra, Almanya'nın tümünde yapıldığı gibi, Berlin şehri de dört işgal bölgesine ayrılmıştı. Fakat ne var ki, Berlin şehri Almanya'nın Sovyet işgal bölgesi içinde bulunuyordu. Batılıların Berlin de ki işgal bölgeleri ile Almanya'da ki işgal bölgeleri arasındaki ulaşım, Sovyet işgal bölgesinden geçerek yapılmakta idi.

Batılıların Sovyet işgal bölgesindeki Berlin de bulunmaları Batılılara birçok yarar sağladığı kadar, Sovyetlerinde canını sıkmakta idi. Bu durum Sovyetlerin kendi işgal bölgeleri içindeki hareket serbestisini kısıtlamakta idi.

Sovyetler nihayet Batılıları Batı Berlin'den atmaya karar verdiler ve Batı Almanya ile Batı Berlin arasındaki her türlü ulaşım önce kısıtlamalar koydular ve 1848 Mart ayından itibaren de bütün ulaşımı kestiler. Ayrıca Berlin'in elektrik santraline el koyarak Batı Berlin'in elektriğini dahi kestiler. Batı Berlin'de 2 milyon kadar insan yaşamaktaydı ve bunların beslenmesi gerekiyordu.

Bu durum Sovyetlerle müttefikler arasında büyük bir gerginlik doğurdu. Amerika gücünü ortaya koyarak, kurduğu bir "hava köprüsü" ile her gün Batı Berlin'e günde 3-4 bin ton yiyecek ve yakacak taşımaya başladı. Amerika havalarda üstün olduğu için Sovyetler karşı çıkmaya cesaret edemedi. Amerika ve Batılılar Batı Berlin'den çıkmamaya kararlı idi.

c. NATO'nun Kuruluşu

Marshall Plan'ı ve Truman Doktrin'i, Sovyetlerin Orta Doğu ve Avrupa'da girişmiş oldukları yayılma faaliyetlerine karşı Birleşik Amerika'nın almış olduğu ilk tedbirlerdir. Fakat 1948 Berlin Buhranı Amerika'ya şunu gösterdi ki, dünyanın yeni bir barış düzenine kavuşturulması için artık Sovyetlerle bir işbirliği yapma imkanı kalmamıştır. Çünkü şimdi Sovyetler, bir barış düzeninin kurulmasından ziyade mümkün olduğu kadar geniş alanları komünist kontrolü altına sokmanın çabası içindedir.

İşte bu netice, Amerika'yı Sovyetlere karşı "Durdurma" politikası takibine götürmüştür. Yani Amerika bundan sonra Sovyet yayılmasını durdurmak için gerekli tedbirleri alacaktır ki, bu tedbirlerin en etkili 4 Nisan 1949 da kurulan NATO veya Kuzey Atlantik İttifakı olacaktır.

4 Nisan 1949 da on Batı Avrupa ülkesi ile Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın katılımı sonucu, toplam on iki ülkenin imzaladıkları bir anlaşma ile kurulmuştur NATO. 1952 yılında Türkiye ve Yunanistan, 1955 yılında Federal Almanya, 1982 yılında

AVRUPA TARİHİ

İspanya örgüte üye olmuşlardır. Nihayet 1997 Madrid Zirvesi ile birlikte de Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya örgüte üye olmuşlar, böylece üye sayısı on dokuza ulaşmıştır.

d. Avrupa Konseyi

İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya, İrlanda, Danimarka, Lüksemburg, Norveç ve İsveç 5 Mayıs 1949'da Londra'da Avrupa Konseyi'ni kurdular. Konseyin çalışma alanları, insan hakları, medya, hukuk işbirliği, sosyal dayanışma, sağlık, eğitim, kültür, spor, gençlik vb. olarak belirlenmiştir. Türkiye, Konseye 8 Ağustos 1949'da üye olmuştur.

e. Avrupa Ekonomik Topluluğu

Avrupa Kömür Çelik Topluluğunu 18 Mayıs 1951'de kuran altı üye (Belçika, Federal Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda) 25 Mart 1957'de kısaca Roma Antlaşması olarak anılan Avrupa Ekonomik Topluluğunu kurdu. AET, resmen 1958 yılının başında faaliyete geçti. Daha sonra Avrupa Topluluğu olarak anılan bu birlik, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu, EURATOM ve AET'den kuruludur.

Avrupa Topluluğunun merkezi Brükseldir. 1 Temmuz 1987 tarihli Tek Avrupa Senedi ile Roma Antlaşması önemli ölçüde değiştirilmiştir. 1991'de imzalanan Maastricht Antlaşması ile Topluluk'a Avrupa Birliği adı verilmiş ve Roma Antlaşması ikinci defa değişikliğe uğratılmıştır.

Topluluğun hedefi, ekonomik ve parasal birliğin oluşturulmasıdır. Bu çerçevede üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, sermaye ve işgücünün serbest dolaşımının sağlanması, tek para biriminin kabul edilmesi, ortak para politikasının uygulanması ve ekonomi politikalarının uyumu amaçlanmaktadır.

Topluluğun temel organları; Avrupa Parlamentosu, Topluluk Konseyi, Topluluk Komisyonu, Adalet Divanı, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesi'dir. Bunların yanı sıra Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Para Enstitüsü ve Sayıştay gibi yardımcı kurumları bulunmaktadır.

YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI

A-Uluslararası İlişkilerde Değişim Süreci

1989'dan sonra Dünya'nın yeni bir döneme girdiğinden, "Yeni Dünya Düzeni"nden söz edilmektedir. 1989'da sona eren düzen, büyük ölçüde İkinci Dünya Savaşı tarafından belirlenmişti. Yani, ABD ve Sovyetler Birliği'nin (iki süper gücün) liderliğindeki bir dünya.

Elbette, söz konusu 50 yılın içinde birtakım değişiklikler olmuş, bazı yeni güç merkezleri de ortaya çıkmıştı. Hatta, "iki-kutupluluk" yerine "çok-kutupluluk"tan söz edilebildiği dönemler de olmuştu.

Yumuşama politikasının ortaya çıkmasında konvansiyonel silahlardan nükleer silahlara geçiş, önemli etken oldu. ABD Başkanı John Fitzgerald Kennedy ve SSCB Başkanı Nikita Kruşçev, 1961 yılında bir araya gelerek yumuşama sürecini başlattılar.

Yumuşama politikasına giden diğer bir sebep ise bloklar içinde yaşanan siyasi gelişmeler oldu. Doğu Bloku içinde SSCB ile Çin arasında yaşanan güven bunalımı ve Çin'in ABD'ye yanaşması, Yugoslavya ve Romanya'nın SSCB güdümünden kurtulmak istemesi ve Batı ile diplomatik ilişkilere girmesi Doğu Blokunda SSCB'nin gücünün kırılması demektir.

"Soğuk Savaş"ın Çözülmesi Dönemi (1955-1969) (Nükleer Silahların Sınırlandırılması Görüşmelerinin başladığı 1969 yılı Yumuşama yılının başlangıcı sayılır)

"Soğuk Savaş"ın Çözülmesi Dönemi (1955-1969)

Doğu Blokunda Çözümler

Soğuk Savaş'ın çözülmesi yolundaki ilk gelişmeler Doğu Bloku'nda görüldü. 1953'te Stalin'in ölümü ile başladı. Moskova ile Pekin arasında doğmaya başlayan ideolojik görüş ayrılığı ile devam etti.

Batı Blokunda Çözümler

1958 yılında Fransa'da de Gaulle'in devlet başkanlığına gelmesi Batı Bloku'ndaki çözülme süreci açısından yeni bir dönüm noktası oldu.

1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (Avrupa Birliği'nin) temelini atan Roma Antlaşması'nın imzalanması

1. Yumuşama Dönemi Politikaları

Doğu ile Batı bloku arasındaki ilk ilişkiler 1958 Berlin Buhranı sonrası Cenevre'de başladı. 1959 yılında Kruşçev ABD'ye gitti. 1961'de ABD ve SSCB Viyana'da bir araya geldi. 1963 yılında Moskova'da ABD-SSCB görüşmesi oldu.

Ping-Pong Diplomasisi

Amerikan Masa Tenisi takımı 1971 yılında Çin'e davet edildi.

2. Nükleer Silahların Sınırlandırılması Görüşmeleri

Salt-I Antlaşması 1972-Moskova

Bu çerçevede, 17 Kasım 1969'da Helsinki'de ABD ile SSCB arasında başlayan Stratejik Silahların Sınırlandırılması Görüşmeleri 26 Mayıs 1972'de anlaşmayla sonuçlandı. "Stratejik Silahların Sınırlandırılması-I" (Strategic Arms Limitation Treaty-I) (SALT-I), ABD Cumhurbaşkanı Nixon ve SSCB lideri Brejnev arasında Moskova'da imzalandı. İki ülke, üç gün sonra yine Moskova'da, "ABD ile SSCB Arasındaki İlişkilerin Temel İlkeleri" başlıklı bir belge daha imzaladılar. Bu belgede, tarafların aralarındaki barış ve

AVRUPA TARİHİ

işbirliğini geliştirmelerine yönelik 12 ilke yer alıyordu. Taraflar, 21 Kasım 1972'de de Cenevre'de füzelere sınırlandırılmasına yönelik SALT-II görüşmelerine başladılar.

Öte yandan, ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa Dışişleri Bakanları arasında Berlin'in mevcut durumunu perçinleyen bir anlaşmanın da SALT-I'den bir hafta sonra 3 Haziran 1972'de imzalanması Doğu-Batı ilişkilerindeki yumuşamanın yeni bir gelişmesi oldu.

3. Helsinki Konferansı (1 Ağustos 1975)

22 Kasım 1972'de başlayan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı çalışmaları da 1 Ağustos 1975'de Helsinki Nihai Senedi'nin imzalanmasıyla sonuçlandı. Bu belgeyi, NATO ve Varşova Paketi'nin tüm üyeleri ile Arnavutluk dışındaki bütün Avrupa ülkeleri - toplam 35 devlet- imzaladılar.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) Helsinki Nihai Senedi (1975) Arnavutluk hariç bütün Avrupa Devletleri, Kanada ve ABD.

SSCB'DE DEĞİŞİM VE SONUÇLARI

1.SSCB'DE POLİTİKA DEĞİŞİKLİKLERİ VE NEDENLERİ

Soğuk Savaş'ın taraflarından biri olan Doğu Bloku 1980'lerden itibaren büyük bir değişime mecbur kalmıştı. SSCB'nin mevcut sistemi işlemez durumdaydı. Buna rağmen SSCB bütün kaynaklarını nükleer silahlanmaya aktararak dünyadaki güçlü konumunu sürdürmek istiyordu. Fakat SSCB mevcut hâliyle bu yarışa sürdüreceği güce sahip değildi.

Gorbaçov, ocak 1987'de glasnostu, kasım ayında ise perestrokyayı açıkladı. Gorbaçov bu hamlesiyle Sovyet komünizminin yapısını değiştirmeye karar vermişti.

Gorbaçov açıklık ve yeniden yapılanma programlarıyla, komünist iktidarın tepki çeken baskılarını demokratik bazı uygulamalarla halk egemenliğine yaklaştırmak istiyordu. Ayrıca ekonomik yapıda radikal değişikliklerle ülke ekonomisini canlandırmayı, ekonomiye yeni bir dinamizm kazandırmayı ve Sosyalist Blok içindeki toplumsal olayları yatıştırmayı hedefliyordu. Böylece devlet yönetimi daha demokratikleşecek, ülke ekonomisi düzeltilerek ABD ile rekabet edebilecek hâle gelinecekti.

1988'de Sosyalist Teşebbüs Kanunu ile işletmelerin yöneticilerine geniş yetkiler verildi. Gorbaçov bu ve benzeri yeniliklerle kapitalist sistemin üretimde başarı sağlayan yöntemlerini sosyalist sistemin içinde kullanmaya çalışıyordu. SSCB, 1989'da ani bir kararla 1979'dan beri işgal altında bulundurduğu Afganistan'dan çekildi. Ekonomide, sanayide ve teknolojiye geri kalınması, nükleer silahların azaltılması isteğine Afganistan'dan çekilme de eklenince süper güç SSCB imajı zedelendi.

2.SSCB'NİN DAĞILMASI

Gorbaçov perestroika ile siyasi sistemi, devlet örgütünü ve hükümet yapısını yeniden düzenlemeyi hedeflemişti. Bunun için Gorbaçov, SSCB içindeki Letonya, Estonya ve Litvanya gibi cumhuriyetlerde başlayan bağımsızlık hareketlerine ve milliyetler sorununa çözüm bulmak için Aralık 1990'da "Egemen Devletler Birliği Antlaşması" fikrini ortaya attı.

Gorbaçov, bu Antlaşma ile SSCB içindeki cumhuriyetler arasında daha sıkı bir ekonomik iş birliğini isterken birlik içindeki en büyük cumhuriyet olan Rusya Federasyonu'nun lideri Boris Yeltsin, Mayıs 1990'da serbest pazar ekonomisi ve ekonomik bağımsızlık isteyerek Haziran 1990'da bağımsızlığını ilan etmişti. Aynı zamanda SSCB içindeki birçok cumhuriyet de bağımsızlığını ilan etmişti.

Gorbaçov'un öne sürdüğü ve 10 cumhuriyet tarafından kabul edilen "Egemen Devletler Birliği Antlaşması'nın 20 Ağustos 1991 günü imzalanması kararlaştırıldı. Çok önemli bir sorunu çözdüğüne inanan Gorbaçov ailesiyle beraber 5 Ağustosta Kırım'daki yazlığına tatile gitti.

SSCB'ye bağlı cumhuriyetlerdeki bağımsızlık ilanlarına karşı Gorbaçov'un gerekli tedbirleri almadığını düşünen ve "Egemen Devletler Birliği Antlaşması'na karşı olan ordu içindeki bazı komutanlar, bakanlar ve KGB liderinin aralarında bulunduğu bir grup, 18 Ağustos 1991 günü Gorbaçov'a karşı bir darbe yaptı.

Gorbaçov ve ailesi Kırım'da ev hapsine alındı. 19 Ağustos 1991 günü tanklar Rusya Federasyonu Paramentosunu çembere alırken, Boris Yeltsin darbeyi yapanlara karşı halkı her yerde gösteri ve grevler yapmaya çağırdı. Yeltsin'in çağrısı hem halktan hem de Batılı devletlerden büyük destek gördü. Kısa süre sonra darbe yapanlar dağılmak zorunda kalırken Yeltsin'i halkın gözünde bir kahramana dönüştürdü.

Devlet Başkanlığı görevine bir süre daha devam eden Gorbaçov, 25 Aralık 1991'de bu görevinden de istifa etti ve yerine Boris Yeltsin geçti.

3.SSCB'NİN DAĞILMASININ DOĞU AVRUPA'YA ETKİSİ

Gorbaçov'un "Her ulus istediği kalkınma yolunu seçme, kendi kaderini tayin etme, topraklarını ve insan kaynaklarını istediği gibi kullanma hakkına sahiptir." açıklaması Doğu Avrupa'da da etkisini gösterdi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet hegemonyasına karşı ilk başkaldırıyı gerçekleştiren Çekoslovakya, Macaristan ve Polonya başta olmak üzere Doğu Avrupa'daki tüm Sovyet uydu ülkelerindeki aydınlar ve milliyetçiler harekete geçti.

Kısa süre sonra bu ülkelerdeki sosyalist yönetimler yıkıldı ve devletler SSCB'ye karşı bağımsızlıklarını ilan ettiler. Bu devletlerden Çekoslovakya hiçbir çatışma olmadan Çek Cumhuriyeti ve Slovakya olarak ikiye ayrıldı.

4.SSCB'NİN DAĞILMASININ DÜNYA GÜÇLER DENGESİ ÜZERİNE ETKİLERİ

1991 yılında SSCB'nin dağılması ile Doğu Bloku çöktü. Kontrol, Batı Bloku'nun dolayısıyla ABD'nin eline geçti. Artık ABD dünyanın lider ülkesi ve tek süper gücü olarak görülmeye başlandı. SSCB'ye üye olan devletlerden bazıları Rusya Federasyonu önderliğinde Bağımsız Devletler Topluluğunu kursalar da SSCB'nin dünya üzerindeki etkisine sahip olamadılar.

AVRUPA TARİHİ

2001'de ülkesindeki terör olaylarını gerekçe gösteren ABD, Ekim 2001'de Afganistan'a, Nükleer silahlanmayı önlemek iddiasıyla Mart 2003'te de Irak'a askerî müdahalede bulundu. Afganistan müdahalesi ABD'ye önceden SSCB kontrolünde bulunan Orta Asya'daki zengin enerji kaynaklarına yakın olma imkânı verdi.

Irak'a yaptığı müdahale ve sonrasındaki gelişmeler petrol bakımından çok zengin olan Basra Körfezi bölgesinin kontrolünün ABD'nin eline geçmesini sağladı. Avrupa Birliği ABD'ye karşı bir dengeleyici güç unsuru olmaya çalıştıysa da İngiltere'nin ABD'nin yanında yer almasından dolayı başarılı olamadı.

1996'da Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan'ın "Şanghay Beşlisi" adı ile kurdukları iş birliği yapılanması 2001'de Özbekistan'ın da katılımıyla "Şanghay İş Birliği Örgütü" adını aldı.

Enerjinin bütün dünyada devletler arası ilişkilerde ağırlık merkezi hâline geldiği günümüzde enerji kaynakları bakımından son derece zengin, genç nüfusa sahip, ekonomik yapısı güçlü bu örgütlenme artık dünyada önemli bir güç hâline gelmiştir. Hindistan, İran, Pakistan ve Moğolistan bu örgütlenmeye gözlemci ülkeler olarak destek vermektedir.

DOĞU BLOKUNDAN SONRA AVRUPA'DA YENİ ARAYIŞLAR

Gorbaçov'un 1985 yılında iktidara gelmesiyle başlayan değişim ve gelişmeler Orta ve Doğu Avrupa'da bulunan SSCB'ye bağlı uydu devletleri de etkiledi ve onları sistem değişikliğine yöneltti. Zaten daha önce 1953'te Çekoslovakya ve Doğu Almanya, 1956'da Macaristan ve Polonya SSCB hegemonyasına karşı ilk başkaldıran uydular olmuşlardı. Doğu Avrupa'daki bütün uydu devletler bağımsızlıklarını kazanmak için önce kendi ülkelerindeki komünist partilerin kontrollerinden kurtulma yoluna gitmişler ve genellikle demokratik eylemler ve seçimler yoluyla bunu gerçekleştirmişlerdir.

1990'da birçok Doğu Bloku ülkesinde halktan da gelen değişim talepleri sonucunda komünist partilerde değişimler yaşanırken, bazıları da kendilerini fesh etme yoluna gitti ve bu ülkelerde çok partili hayata geçildi. Doğu Bloku dağılırken, önce COMECON, sonra da Varşova Paktı'na son verildi (1991).

Doğu Blokunun yıkılması, Soğuk Savaşı'nın sona ermesine neden oldu. Bu da, 1990'lı yılların başlarında dünyada yeni bir durumun ortaya çıkmasına, aynı zamanda güç dengelerinde yeni gelişmelere ve yapılaşmalara yol açtı. SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan devletlerden bazıları BDT'yi kurarken Doğu Blokuna dâhil bir çok ülke de NATO'ya ve AB'ye üye oldu.

1. İki Almanya'dan Tek Devlete

II. Dünya Savaşı'nın sonunda SSCB uydusu olarak kurulan Demokratik Almanya ile Batı Blokuna dâhil olan Federal Almanya'nın birleştirilmesi, Soğuk Savaş Döneminin en önemli sorunlarından biri olmuştu.

1989'da Demokratik Almanya'nın kendi vatandaşlarına ülkeden çıkış vizesi vermesi üzerine on binlerce kişinin Batılı ülkelerin büyükelçiliklerine sığınarak iltica talebinde bulunması, uluslararası bir sorun hâline geldi.

9 Kasım 1989'da Berlin Duvarı geçişlere açıldı. İki Almanya arasında gezi ve göç serbestliği başladı. İki kutuplu dünyanın sembollerinden biri olan Berlin Duvarı 14 Ocak 1990'dan sonra yıkılmaya başlandı. Federal Almanya Başbakanı Helmut Kohl'ün iki Almanya'nın birleşmesiyle ilgili olarak, önce sıkı bir iş birliğini sonra da aşamalı şekilde birliği öngören planını SSCB'nin de kabul etmesiyle 3 Ekim 1990'da iki Almanya resmen birleşti.

SSCB dağılınca onun yerine Rusya, ordusunun Berlin'de kalan son bölümünü 31 Ağustos 1994'te, Batılı müttefikler de askerlerini 9 Eylül 1994'te geri çekti.

2. Avrupa Ekonomik Topluluğundan (AET) Avrupa Birliğine (AB)

1957'de imzalanan Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu adını alan Birlik önce malların gümrük vergisi ödenmeksizin üye ülkeler arasında serbestçe alınıp satılmasını amaçlıyordu.

1972'de üye sayısı altıdan dokuza çıkmıştı. 7 Şubat 1992'de imzalanan ve Kasım 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile Avrupa Topluluğu, Avrupa Birliği adını aldı. 1995 ve 2004 yılında Birliğe yeni üyelerin katılımı ve üyeler arasındaki ekonomik farklılıklar yeni yapısal programların uygulanmasını zorunlu kıldı.

a. Maastricht Kriterleri

Söz konusu kriterler şunlardır:

- Üyelerin yıllık ortalama enflasyon oranı, en düşük yıllık enflasyona sahip üç üye devletin enflasyon ortalamasını en fazla 1,5 puan geçebilir.

- Üye devletlerin bütçe açığı oranı, gayri safi yurt içi hasılasının (% 3'ünü aşmaması gerekir.

- Üye devletlerin kamu borcunun, gayri safi yurt içi hasılasının % 60'ını geçmemesi gerekir.

- Her üye devletin uzun vadeli faiz oranı, en düşük orana sahip üç üye devletin faiz oranını en fazla 2 puan aşabilir.

- Üye devletlerin ulusal paraları, Avrupa Döviz Kuru mekanizmasının izin verdiği normal dalgalanma sınırları içinde kalmalıdır.

b- Kopenhag Kriterleri

Bu kriterlere göre aday ülkeler; demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, azınlık hakları ve işleyen bir piyasa ekonomisi alanlarında belirli bir seviyeye gelmiş olmalıdırlar. AB, bu kriterlere uygun gördüğü birçok Doğu Avrupa ülkesini özellikle 2004 yılından sonra tam üyeliğe almıştır.

c. AB ve Dünya

Doğu Blokunun yıkılıp yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkmasıyla güçler dengesinde büyük değişiklikler oldu. Bu durum, uluslararası ilişkileri ve dünyanın yeniden yapılanmasını önemli ölçüde etkiledi. Avrupa'da ortaya çıkan siyasi boşluğu doldurmak adına AB'nin önemi daha da artmıştır. Zamanla büyük bir ekonomik güç hâline gelen AB, uluslararası problemleri çözme konusunda yeterli performansı gösterememiştir.

3. NATO'nun Avrupa'da Genişlemesi

AVRUPA TARİHİ

Doğu Bloğunun yıkılmasından sonra kendi başlarına hareket etme özgürlüklerine kavuşan Doğu Avrupa ülkeleri güvenlik arayışı içine girmişlerdir. Bu ülkeler NATO'ya girerek güvenlik sorunlarını çözmekle beraber ABD ve Batılı ülkelerle siyasi ve ekonomik bağlarını güçlendirmeyi amaçlamışlardır.

Bu ülkelerin NATO'ya üyeliği Avrupa'nın tarihî bölünmüşlüğü'nün üstesinden gelmek için büyük bir adım olarak da kabul edilmiştir. Bu amaçla Ocak 1999'da ilan edilen "Barış İçin Ortaklık (BIO)" (PFP-The Partner Ship for Peace) adıyla bir ortaklık programı uygulamaya konularak NATO ile yakınlaşmaları ve farklı tarihlerde üye olma imkânı sağlanmıştır.

Nisan 2008'de Bükreş'te yapılan NATO Zirvesi'nde, Rusya'nın bütün karşı çıkmalarına rağmen, Ukrayna ve Gürcistan'ın ileride NATO'ya tam üye olacakları karar altına alınmıştır. Ayrıca Arnavutluk ve Hırvatistan 2009'da üye olma hakkı kazanırken Makedonya, Yunanistan tarafından veto edilmiştir. Kıbrıs Rum Yönetimi de katılım için başvuru yapmış fakat Türkiye tarafından veto edilmiştir.

YENİ OLUŞUM SÜRECİNDE BALKANLAR

1. Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin Dağılması

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Yugoslavya, Sırbistan, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Slovenya, Makedonya ve Karadağ'dan oluşan federal bir devlet idi. 1980'de Tito'nun ölümü ile cumhuriyetler arasındaki ilişkiler bozulmaya başladı.

Temmuz 1989'da Slovenya Parlamentosu bağımsızlığını ilan etti. Bunu Hırvatistan izledi. Bu iki gelişme Yugoslavya parçalanma sürecini hızlandırdı. Mart 1991'de Sırp-Hırvat çatışmaları başladı. Haziran 1991 'de Yugoslav (Sırp) ordusu Slovenya'ya girdi. 8 Eylül 1991'de ise Makedonya bağımsızlığını ilan etti.

Yugoslavya da parçalandı. Hırvatistan, Slovenya, Makedonya ve Bosna-Hersek bağımsız oldular. Ancak, Bosna-Hersek'te 1992'de çıkan iç savaş 1996'ya kadar sürdü.

27 Kasım 1991'de Bosna-Hersek'in bağımsızlık ilanı ile Yugoslavya'yı oluşturan 6 cumhuriyetten Sırbistan ve Karadağ dışındaki 4'ü bağımsız oldu. Aralık 1991'de, Bosna Hersek'teki Hırvat ve Boşnaklar, bağımsız bir devlet olarak tanınmalarını istedi. Buna karşılık Bosnalı Sırp'lar da kendi bağımsızlıklarını ilan etti.

Avrupa Topluluğu, Slovenya ve Hırvatistan ve Bosna Hersek'i tanıdı. Bosna-Hersek'te Müslüman Boşnaklar ve Hırvatlarla, Bosnalı Sırp'lar arasında artan gerginlik Mart 1992'de çatışmaya dönüştü.

Bosnalı Sırp'lar, Yugoslavya Devlet Başkanı Slobodan Miloseviç'in desteği ile Bosna-Hersek'te etnik arındırma çalışmalarına başladı. Bosna Sırp Cumhuriyeti Başkanı Radovan Karadžić ve General Ratko Mladić'in öncülüğündeki Sırp'lar, Bosna-Hersek'teki Boşnak ve Hırvatları acımasızca katletmeye girişti.

NATO, Sırp saldırılarını önlemek üzere 10 Temmuz 1992'de Adriyatik Denizi'ne donanma göndermeyi kararlaştırdı. Yugoslavya'nın AGİK üyeliği askıya alındı. NATO Akdeniz Daimi Kuvveti, 15 Temmuz 1992'de Adriyatik Denizi'ne giderek Yugoslavya'ya uygulanan ambargoyu kontrole başladı.

Sırp saldırıları uluslararası diplomatik çabalara rağmen durmadı. ABD'nin girişimleri ile bir araya gelen Boşnak ve Hırvat liderler, Mart 1994'te iki kesimli bir federasyonu öngören bir anayasal metni imzaladı. Türkiye, Bosna Hersek'te bulunan BM Barış Gücü'ne bir askeri birlik ile katılarak Temmuz 1994'te Zenica'ya yerleşti.

1994 yılında NATO uçakları BM'nin ilan ettiği uçuş yasağını uygulamaya başladı. Mart 1994'te Bosnalı Müslümanlar ve Hırvatlar anlaşmaya vararak birbirleriyle savaşmaktan vazgeçti.

29 Ağustos 1995 tarihinde Sırp mevzilerini hedef alan NATO askeri müdahalesi başlatıldı. Sırp'lar uluslararası baskılar sonucu anlaşma masasına oturmaya razı oldu.

Bosna Savaşı'nı bitiren Dayton Antlaşması 21 Kasım 1995 Bosna-Hersek, Sırbistan ve Hırvatistan cumhurbaşkanları tarafından imzalandı. Antlaşma ile Bosna-Hersek, "Bosna-Hersek Federasyonu" ve "Sırp Cumhuriyeti"nden oluşan bir devlet haline getirildi.

Nüfusunun % 75'ini Boşnakların oluşturduğu Srebrenica, 16 Nisan 1993'te BM tarafından, Saraybosna, Tuzla, Jepa, Gorajde ve Bihaç ile birlikte BM Barış Gücü denetiminde güvenli bölge ilan edildi. Temmuz 1995'de komşu bölgelerden kaçan on binlerce Müslüman, 10.000 nüfuslu Srebrenica'ya sığınmak zorunda kalınca nüfus bir anda 60.000'e kadar yükseldi.

Sırp'lar stratejik bir kent olan Srebrenica'yı ele geçirmek için binlerce sivilin sığındığı bu kenti kuşattı. Kente sığınmış kalabalıklar orada bulunan 600 civarındaki Hollandalı barış gücü askerinin koruması altında idi. Sırp'lar şehri bombalamaya başladı. Sivil halk BM Barış Gücü'ne mensup Hollanda askerlerine sığınmaya çalıştı.

Sırp'lar 11 Temmuz'da şehre girerek Müslümanların silahlarını teslim etmelerini istedi. 12 ile 77 yaş arası bütün erkekler "savaş suçlusu sanıkları sorguya çekme" bahanesiyle ayrıldı.

Hollandalı BM barış gücü kendilerine sığınan 5000 Müslümanı Sırp'lara teslim etti. Buna karşılık Sırp'lar ellerinde tuttıkları 14 Hollandalı askeri serbest bıraktı. 16 Temmuzda BM ile Sırp'lar arasındaki müzakereler neticesinde Hollandalılar Srebrenica'yı terk etmeye başladı.

Sırp'ların Srebrenica'da ilk beş gün içinde katlettiği Müslüman Boşnak sayısı 10.000 civarındadır. Srebrenica'da kurşuna dizme, yakma, diri diri gömme gibi insanlık dışı birçok yöntem uygulandı. Öldürülen Müslümanların cesetleri sayısı 64'ü bulan toplu mezarlara gömüldü. Cesetlerin çoğu kimliklerinin tespit edilememesi için parçalanmıştı.

Kosova Sorunu

Kosova'da yaşayan Sırp ve Arnavut unsurlar, XX. yüzyıl boyunca bölgenin kontrolünü elde etmek için rekabet içinde olmuştur. Miloseviç 1989'da Kosova'nın özerk statüsünü iptal ederek bölgeyi doğrudan Belgrad'a bağladı. Kosova'da binlerce Arnavut ayaklandı.

Kosovalı Arnavutlar Temmuz 1990'da bağımsızlıklarını ilan etti. Buna karşın Sırbistan yönetimi de Kosova Meclisi'ni feshetti. Kosovalı Arnavutlara ait kültür kurumları kapatıldı ve Arnavutça eğitime son verildi. 1996'da Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) Sırp devlet görevlilerine yönelik saldırılara başladı. Sırbistan, Şubat 1998'de Kosova'da etnik temizlik başlattı. Yüz binlerce mülteci Kosova'dan kaçmaya başladı.

NATO, Sırp hedeflerine Mart 1999'da hava operasyonları düzenledi. Kosova'yı BM idaresine bırakan karar çerçevesinde NATO gücü KFOR bölgede konuşlandırıldı. Sırp birlikleri geri çekilmek zorunda kaldı.

AVRUPA TARİHİ

Kosova'nın 17 Şubat 2008 tarihindeki bağımsızlık ilanını tanıyan ilk devlet Kosta Rika oldu. ABD ve Avrupalı devletlerin destek verdiği Kosova'nın bağımsızlığını ilk tanıyanlardan birisi de Türkiye'dir. Kosova'nın bağımsızlığını Sırbistan ve Rusya, İspanya, Güney Kıbrıs, Yunanistan, Romanya ve Slovakya tanımamıştır.

Makedonya

Eski Yugoslavya'yı oluşturan altı cumhuriyetten biri olan Makedonya, Yugoslavya'nın dağılmasıyla birlikte 21 Kasım 1991'de bağımsızlığını ilan etti.

Yugoslavya döneminde Makedonya'da Türklerle birlikte kurucu millet statüsünde olan Arnavutlar, Makedonya'nın bağımsızlığı ile bu haklarını kaybettiler. Bu nedenle anayasanın değiştirilmesi istendi. Makedonya yönetimi bu istekleri reddederek Arnavutça eğitim ve siyasi temsil hakkı gibi konularda Arnavutların önüne set çekti.

Makedonya'nın % 30'unu oluşturan Arnavutlar siyasi ve kültürel hakları için Makedonya yönetimine karşı silahlı mücadeleye başladı. Makedonya'nın bağımsızlığı, BM tarafından 1993 yılında tanındı. BM, isim anlaşmazlığı nedeniyle Makedonya'yı Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti olarak tanımaktadır.

AB - ABD - Rusya ve Balkanlar

1990'larda Balkanlarda yaşanan çatışmalar sırasında oldukça etkisiz kalan Avrupa Birliği, bugün Arnavutluk, Hırvatistan, Bosna, Makedonya ve Sırbistan Karadağ ile siyasi ve ekonomik bağlarını güçlendirme amacına dönük adımlar atmakta ve Balkan ülkelerinin kalkınma projelerini desteklemektedir.

ABD bölgede yaşanan bağımsızlık süreçlerini desteklemektedir. En son Kosova'nın Sırbistan'dan bağımsızlığını desteklemiş ve yeni kurulan bu devleti ilk tanıyan ülkelerden birisi olmuştur. Balkanlarda yaşanan gerginlik ve çatışmalarda Sırbistan'ın en büyük destekçisi Rusya'dır. Ruslar Balkanlarda yaşanan ve ABD'nin destek verdiği bağımsızlık sürecinden rahatsız durumdadır.

2. Arnavutluk'ta Demokratikleşme Süreci

XV. yüzyılda Osmanlı hâkimiyetine giren Arnavutluk, 1912'de bağımsız oldu. II. Dünya Savaşı'nda İtalyanlar tarafından işgal edilen Arnavutluk Enver Hoca liderliğinde, İtalyan ve Almanlara karşı mücadele verdi ve savaş sonunda Komünist Partisinin yönetimine girdi. Başlangıçta SSCB ile iyi ilişkiler kuran Enver Hoca liderliğindeki Arnavutluk, 1961'de SSCB'den uzaklaştı ve Avrupa'da yalnız kaldı. Bu arada Çin, Adriyatik Denizi kıyısında kendisine bir üs verilmesi karşılığında Arnavutluk'a önemli iktisadi yardımlarda bulundu. Bu gelişmeler Arnavutluk'u Çin Halk Cumhuriyeti'ne yaklaştırdı. Ancak 1976'da Çin Halk Cumhuriyeti'nde başlayan reformlar bu ilişkileri olumsuz etkiledi ve Arnavutluk Çin'den de uzaklaştı.

Nisan 1985'te Enver Hoca'nın ölümünden sonra Ramiz Alia Arnavutluk Komünist Partisi liderliğine ve devlet başkanlığına getirildi. Enver Hoca döneminde dışa kapalı bir politika takip eden Arnavutluk, Aliya döneminin ilk yıllarında aynı politikayı takip etti. Bu yüzden Arnavutluk SSCB'de başlayan değişim rüzgârlarından en son etkilenen devlet oldu.

Balkanlarda ve Avrupa'da meydana gelen gelişmeler üzerine Aliya, sosyalist rejimi yumuşatmaya yönelik tedbirler almak zorunda kaldı. 1990 başlarından itibaren Arnavutluk büyük bir değişim içine girerek bir dizi reformlar yaptı. Ramiz Alia, dış ülkelerle münasebetleri geliştirerek uzun yıllardır dış dünyaya kapalı olan Arnavutluk'un dış politikasını temelden değiştirdi. Hükûmet, ekonomide liberalleşmeyi kabul ederken dış sermayenin sınırlı da olsa ülkeye girmesine izin verdi. Arnavutluk'ta ilk kez 1992'de iktidar partisinin denetiminde olmakla birlikte çok partili seçimler yapılarak demokrasiye geçiş sağlandı. Son olarak 28 Kasım 1998'de referandumla yeni anayasa kabul edildi. 22 Mart 1992'de yapılan seçimlerde Demokrat Parti birinci parti oldu. Böylece Sosyalist Parti iktidarına da son verilerek Demokrat Parti liderliğinde bir hükûmet kuruldu. Bunun üzerine Ramiz Alia istifa etmek zorunda kaldı ve cumhurbaşkanlığına Demokrat Parti lideri Sali Berişa seçildi. Arnavutluk'un Avrupa Birliği ve NATO'ya üyelik görüşmeleri sürmektedir.

Hazırlayan: Arif Özbeyli www.tarihglencesi.com youtube kanalı: tariheglencesi

www.tariheglencesi.com